

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในบทนี้จะกล่าวถึงการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตร ได้แก่ ความหมายและความสำคัญของหลักสูตร องค์ประกอบของหลักสูตร ความหมายของการพัฒนาหลักสูตร กระบวนการพัฒนาหลักสูตร การพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น กระบวนการพัฒนาหลักสูตรในระดับท้องถิ่น หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 หลักสูตรกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ หลักในการเลือกงานเลือก แนวการจัดการเรียนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ เอกสารประกอบหลักสูตรกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ โรงเรียนวัดกันย้อยใน กิ่งงานช่างเครื่องปั้นดินเผา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ มีสาระโดยสรุปดังต่อไปนี้

ความหมายและความสำคัญของหลักสูตร

หลักสูตรเป็นหัวใจของการศึกษา ทั้งนี้เพราะหลักสูตรเป็นเครื่องมือให้เห็นว่าประเทศ โรงเรียน มีความมุ่งหมายให้การศึกษาแก่เด็กและเยาวชนอย่างไร ให้ความรู้ เสริมทักษะ เจตคติ คุณธรรม และค่านิยมที่ถูกต้อง ค่านิยมใดบ้าง สิ่งต่าง ๆ ที่ประมวลประกอบกันมาสร้างเป็นหลักสูตรของประเทศ เป็นเสมือนแนวทางที่ช่วยให้ทราบได้ทันทีว่า การศึกษาที่ประเทศและโรงเรียนจัดให้กับผู้เรียนนั้น เน้นหนักไปในทางใด มีผลต่อผู้เรียนและสังคมมากน้อยเพียงใด เพราะฉะนั้นความสำเร็จของการศึกษาต้องอาศัยหลักสูตรเป็นหลัก (สันต์ ธรรมบำรุง 2527 : 65)

ชาว์ง บัวศรี (2504 : 65) กล่าวว่า หลักสูตรตามแนวความคิดใหม่ เป็นเรื่องของการช่วยให้เกิดได้มีประสบการณ์อันดีงามในชีวิตของตน โดยอาศัยเนื้อหาวิชาต่าง ๆ เป็นเครื่องมือส่วนหนึ่ง

เอกวิทย์ ฌ ถกลาง (2513 : 3-10) กล่าวว่า หลักสูตรมีความหมาย
คลุมถึงตัวหลักสูตร ประมวลการสอน โครงการสอน แบบเรียน และกิจกรรม
การเรียนการสอนทั้งหมด ที่มุ่งให้ประสบการณ์แก่ผู้เรียน

กู๊ด (Good 1973 : 157) ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตร
หมายถึง

1. เนื้อหาที่จัดไว้เป็นระบบ ให้ผู้เรียนได้ศึกษา เพื่อให้จบชั้นหรือรับ
ประกาศนียบัตร ในหมวดวิชาสำคัญ ตัวอย่างเช่น หลักสูตรสังคมศึกษา หลักสูตร
พลานามัย

2. ค่าโครงทั่วไปของเนื้อหาหรือสิ่งเฉพาะที่จะต้องสอน ซึ่งโรงเรียนจัด
ให้แก่เด็กเพื่อให้เด็กมีความรู้จนจบชั้นหรือได้รับประกาศนียบัตร เพื่อให้สามารถเข้า
เรียนต่อทางอาชีพต่อไป

3. กลุ่มวิชาและประสบการณ์ที่กำหนดไว้ ซึ่งนักเรียนได้เล่าเรียนภายใต้
โครงการแนะแนวของโรงเรียน หรือสถาบันการศึกษา

กาญจนา คุณารักษ์ (2527 : 2-3) กล่าวว่า หลักสูตร เป็นโครงการ
หรือแผน หรือข้อกำหนด อันประกอบด้วย หลักการ จุดหมาย โครงสร้าง กิจกรรม
และวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ในการจัดการเรียนการสอน ที่จะพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดความรู้
ความสามารถ โดยส่งเสริมให้เอื้อกับบุคคลไปสู่ศักยภาพสูงสุดของตนเอง และรวมถึง
ลำดับขั้นของประสบการณ์ที่จะก่อให้เกิดการเรียนรู้สะสมด้วย ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนรู้อะไร
ความคิดไปสู่การปฏิบัติ ช่วยให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ตนเอง รู้จัก
ตนเอง มีชีวิตอยู่ในโรงเรียน สังคม และโลกได้อย่างมีความสุข

สุมิตร คุณานุกร (2523 : 2-3) กล่าวว่า หลักสูตรระดับชาติ หมายถึง
โครงการให้การศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถ คุณลักษณะสอดคล้อง
กับความมุ่งหมายทางการศึกษาที่กำหนดไว้ และหลักสูตรระดับโรงเรียน หมายถึง
โครงการที่ประมวลความรู้และประสบการณ์ทั้งหลายที่โรงเรียนจัดให้ผู้เรียน ไม่ว่าจะ
เป็นภายในหรือภายนอกโรงเรียนก็ตาม เพื่อให้นักเรียนพัฒนาไปตามความมุ่งหมายที่
กำหนดไว้

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2521 : 1) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตรโดยทั่วไปอาจมีความหมายอย่างน้อย 2 ลักษณะคือ ความหมายในวงแคบ และความหมายในวงกว้าง ความหมายในวงแคบหมายถึงวิชาและเนื้อหาวิชาต่าง ๆ ที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้เรียนในแต่ละชั้น ว่าจะต้องเรียนอะไรบ้าง มากน้อยเพียงใด

ในความหมายกว้าง ๆ หลักสูตร หมายถึง ประสบการณ์ทั้งหมดที่โรงเรียนจัดให้นักเรียนทั้งในและนอกห้องเรียน เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ มีทักษะ เกิดความคิดและทัศนคติที่อันจำเป็นต่อการดำรงชีวิต

ดังนั้นหลักสูตรจึงหมายความว่า 4 หัวข้อต่อไปนี้

1. เอกสารหลักสูตร
2. กระบวนการวิธีการสอนของครู
3. กระบวนการเรียนของเด็ก
4. การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน

จากความหมายของหลักสูตรดังกล่าว อาจสรุปได้ว่า หลักสูตรจึงหมายถึง โครงการ แนวทาง หรือข้อกำหนดที่วางด้วย หลักการ ขอบข่ายและวิธีการในการพัฒนาความรู้ เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ มีทักษะ เกิดความคิด และเจตคติที่ดี อันจำเป็นต่อการดำรงชีวิต และหมายความรวมถึงเอกสารหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน กระบวนการวัดและประเมินผล และการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน ในอันที่จะให้ผู้เรียนมีพัฒนาการและประสบการณ์ต่าง ๆ ตามจุดหมายที่กำหนดไว้

องค์ประกอบของหลักสูตร

ในการพิจารณาหลักสูตร สารสำคัญที่ควรจะต้องกล่าวถึงคือ องค์ประกอบของหลักสูตร องค์ประกอบของหลักสูตรถือว่าเป็นสิ่งสำคัญยิ่งที่ทำให้หลักสูตรมีความสมบูรณ์เพื่อที่จะสามารถสร้าง ปรับปรุง และพัฒนาหลักสูตร หรือเป็นแนวทางในการ

นำหลักสูตรไปใช้ ทั้งในด้านการจัดการเรียนการสอนและการประเมินผลหลักสูตร
ด้วย องค์ประกอบของหลักสูตรที่สำคัญ ๆ มีนักการศึกษาได้ให้ทัศนะไว้ เช่น

ไทเลอร์ (Tyler 1950 : 1) ได้ให้แนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรและ
วางแผนการสอนไว้ว่า ผู้ดำเนินการจะต้องคำนึงถึงองค์ประกอบของหลักสูตร 4 ประการ
คือ

1. การกำหนดจุดมุ่งหมาย
2. การเลือกเนื้อหาวิชา
3. การจัดประสบการณ์การเรียนรู้
4. การประเมินผลหลักสูตร

ลูมิทซ์ คูวานุก (2523 : 9) ไม่มีความเห็นสอดคล้องกับไทเลอร์ว่า
หลักสูตรประกอบด้วย

1. ความมุ่งหมาย
2. เนื้อหา
3. การนำหลักสูตรไปใช้
4. การประเมินผล

ทาบ (Taba 1962 : 10) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตร
ไว้คือ

1. วัตถุประสงค์ทั่วไปและวัตถุประสงค์เฉพาะวิชา
2. เนื้อหาวิชาและจำนวนชั่วโมงสำหรับการสอนแต่ละวิชา
3. กระบวนการเรียนการสอนหรือการนำหลักสูตรไปใช้
4. โครงการประเมินผลหลักสูตร

สลัก อุทรานันท์ (2528 : 189) กล่าวว่า หลักสูตรที่ดีควรจะกล่าว
ถึงสิ่งต่อไปนี้ คือ

1. เหตุผลและความจำเป็นของหลักสูตร
2. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร

3. เนื้อหาสาระและประสมการณ
4. การเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน
5. การเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้สื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิชา

การในชุมชน

6. การประเมินผล

เสริมศรี ไชยศรี (2528 : 261) กล่าวว่า องค์ประกอบของหลักสูตร มักจะหมายถึง

1. ความมุ่งหมาย
2. เนื้อหา
3. วิธีการ
4. การประเมิน

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2522 : 156) กำหนดองค์ประกอบของหลักสูตรไว้ 8 ประการคือ

1. จุดหมาย
2. หลักการ
3. โครงสร้าง
4. จุดประสงค์การเรียนรู้
5. เนื้อหารายวิชา
6. สื่อการเรียน
7. วิธีสอน
8. การประเมินผล

จะเห็นได้ว่า ความคิดเห็นของนักการศึกษาที่เสนอแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของหลักสูตรพอสรุปองค์ประกอบที่สำคัญ ๆ ได้ 4 ประการคือ

1. การกำหนดจุดมุ่งหมาย หรือวัตถุประสงค์ของหลักสูตรและรายวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตร

2. เนื้อหาวิชา หมายถึงการจักเนื้อหาสาระให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์

3. การจักค่าเป็นการนำหลักสูตรเข้าสู่ห้องเรียน ซึ่งหมายถึงการเรียน

การสอน

4. การประเมินผล

ความหมายของการพัฒนาหลักสูตร

สุมิตร คุณานุกร (2523 : 5) กล่าวถึงการพัฒนาหลักสูตรว่ามีขอบเขตรวมถึงการสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่ และการปรับปรุงหลักสูตรที่สร้างขึ้นมาแล้วให้มีความเหมาะสมกับความเปลี่ยนแปลงของกาลเวลาและสังคม นักการศึกษาของไทยมักนิยมใช้คำว่า การพัฒนาหลักสูตร การสร้างหลักสูตร การปรับปรุงหลักสูตร และการยกร่างหลักสูตร

เซเลอร์ และ อเล็กซานเดอร์ (Saylor & Alexander 1974 : 7) ให้ความหมายไว้ว่า หมายถึง การนำหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น หรือการจักทำหลักสูตรขึ้นมาใหม่โดยไม่มีหลักสูตรเดิมเป็นพื้นฐานอยู่เลย ความหมายของคำว่า การพัฒนาหลักสูตรจะรวมไปถึงการผลิตเอกสารต่าง ๆ สำหรับผู้เรียนด้วย

สวัสดิ์ จงกล (2529 : 48) ได้กล่าวถึงความหมายของการพัฒนาหลักสูตรว่า การพัฒนาหลักสูตรเป็นกระบวนการนำข้อกำหนดของหลักสูตร ไปทำเป็นรายละเอียดในค่านเอกสารและกิจกรรมต่าง ๆ ให้ผู้เกี่ยวข้องกับการบริหารการศึกษาระดับต่าง ๆ และผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในการจักกิจกรรมการศึกษาในสถานศึกษาคำเนินการ ได้แก่การจักทำรายละเอียดเป็นคู่มือหลักสูตร แผนการสอน คู่มือครู กำหนดการสอน ฯลฯ ให้เป็นเอกสารประกอบหลักสูตร

บันลือ พฤษะวัน (2524 : 161) กล่าวว่า แม้หลักสูตรจะจักได้ก็เพียงใดก็ตาม เมื่อใช้ไประยะหนึ่งก็มีความจำเป็นที่จะต้องได้รับการปรับปรุงให้เหมาะสมกับการปฏิบัติ ให้สอดคล้องกับความต้องการทางสภาพของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

สันต์ ชรรษา (2527 : 92-93) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตร จะมีความหมายครอบคลุมถึงการสร้างหลักสูตร การวางแผนหลักสูตร และการปรับปรุงหลักสูตร การพัฒนาหลักสูตรนั้นเป็นการปรับปรุงคุณภาพของหลักสูตรให้ดีขึ้นทั้งระบบ ตั้งแต่จุดมุ่งหมาย การเรียนการสอน การใช้สื่อการเรียนการสอน การวัดผลและการประเมินผล ผลการสอนของครู ผลการเรียนของนักเรียน

เสริมศรี ไชยศรี (2528 : 260) ให้ความเห็นว่า หมายถึงการสร้าง เปลี่ยนแปลง หรือปรับปรุงแผนประสบการณ์การเรียนรู้ทั้งหลาย รวมกระบวนการทั้งหมดตั้งแต่การวางแผนพัฒนาการศึกษาวิเคราะห์สภาพต่าง ๆ ก่อนการพัฒนา แล้วนำมาใช้ในการออกแบบหลักสูตรการสอน การพิจารณาประเมินผลของหลักสูตร ทั้งในระหว่างที่มีการใช้หลักสูตร และหลังจากใช้หลักสูตรแล้ว การพัฒนาหลักสูตรนั้น จะทำในระดัยใดระดัยหนึ่งของสิ่งที่เป็นองค์ประกอบของหลักสูตรก็ได้

สุน อมรวิวัฒน์ (2530 : 7) ให้ความเห็นว่า การปรับปรุงหลักสูตร มีใช้วิธีการเดียวในการปรับปรุงคุณภาพการประถมศึกษา แต่การปรับปรุงจุดหมาย โครงสร้าง และกระบวนการของหลักสูตร ย่อมต้องเน้นการแก้ปัญหาวิกฤติของคนไทย คือความยากจน สภาพขาดความชำนาญในงานอาชีพ การปรับปรุงเนื้อหาสาระของหลักสูตรต้องมุ่งไปสู่สัมมาชีพและสัมมาปฏิบัติ และคำนึงถึงการผสมผสานระหว่างวิชาการกับวิชาชีพ

สงัด อุทรานันท์ (2528 : 30) ให้ความเห็นว่า คำว่า "การพัฒนา" หรือคำในภาษาอังกฤษว่า "development" มีความหมายที่แก่นรัคอยู่ 2 ลักษณะคือ ลักษณะแรกหมายถึง ทำให้ดีขึ้น หรือทำให้สมบูรณ์ขึ้น และอีกลักษณะหนึ่งหมายถึง ทำให้เกิดขึ้น โดยเหตุนี้ความหมายของการพัฒนาหลักสูตรจึงอาจมีความหมายได้ 2 ลักษณะ เช่นเดียวกันคือ ความหมายแรกหมายถึงการทำหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้นหรือสมบูรณ์ขึ้น และอีกความหมายหนึ่งก็คือ เป็นการสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่ โดยไม่มีหลักสูตรเดิมเป็นพื้นฐานอยู่เลย

จากความเห็นของนักการศึกษาจึงกล่าวพอสรุปความหมายของการพัฒนาหลักสูตรไว้ว่า การพัฒนาหลักสูตรนั้นหมายถึงการนำหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้นหรือการจัดทำหลักสูตรขึ้นมาใหม่ให้สอดคล้องกับสภาพของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป เพราะถ้าหากไม่มีการพัฒนาหลักสูตรแล้ว เนื้อหาสาระที่ให้เด็กเรียนก็จะเป็นเรื่องที่ล้าสมัยไม่ทันกับเหตุการณ์และสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป การพัฒนาหลักสูตรจะกระทำทั้งระบบหรือจะทำในระดับใดระดับหนึ่งหรือส่วนใดส่วนหนึ่งที่เป็นองค์ประกอบของหลักสูตรก็ได้

กระบวนการพัฒนาหลักสูตร

ในการพัฒนาหลักสูตรจะมีลักษณะเป็นกระบวนการซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญต่าง ๆ ซึ่งนักการศึกษาทั้งของไทยและต่างประเทศได้กล่าวถึงกระบวนการพัฒนาหลักสูตรไว้ดังนี้

ไทเลอร์ (Tyler 1950 : 1) ได้ตั้งคำถามสำหรับนักพัฒนาหลักสูตรไว้ 4 ข้อคือ

1. มีจุดมุ่งหมายทางการศึกษาอะไรบ้างที่โรงเรียนจะต้องจัดให้เด็ก
2. มีประสบการณ์ทางการศึกษาอะไรบ้างที่สามารถทำให้บรรลุจุดมุ่ง

หมายเหล่านั้น

3. จะจัดประสบการณ์เหล่านี้อย่างไร จึงจะประสบผลสำเร็จ
4. จะสามารถตัดสินใจได้อย่างไรว่าจุดมุ่งหมายเหล่านั้นเป็นไปตามที่กำหนด

ทาบ (Taba 1962 : 12) ได้กล่าวถึงกระบวนการในการพัฒนาหลักสูตร ดังนี้

- ขั้นที่ 1 สืบหาให้ทราบความต้องการและความจำเป็นต่าง ๆ ของสังคม
- ขั้นที่ 2 ตั้งวัตถุประสงค์ของการศึกษาตามที่สังคมต้องการ
- ขั้นที่ 3 คัดเลือกเนื้อหาวิชาความรู้ที่ต้องการนำมาสอนให้มีความรู้ตรงกับความต้องการและความจำเป็นของสังคม

- ขั้นที่ 4 จักรเบียบ จักลาคับ แกไขเนื้อหาวิชาความรู้ที่คัดเลือกมาไว้ในขั้นที่ 3
- ขั้นที่ 5 คัดเลือกประสบการณ์เพื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ ซึ่งจะสร้างเนื้อหาให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น และที่ตรงกับวัตถุประสงค์ต่าง ๆ ถึงที่กล่าวมาแล้ว
- ขั้นที่ 6 จักรเบียบ จักลาคับ แกไขปรับปรุงประสบการณ์ต่าง ๆ ที่จะนำมาเสริมเนื้อหาวิชาความรู้
- ขั้นที่ 7 กำหนดว่ามีอะไรบ้าง เนื้อหาวิชาหรือประสบการณ์อะไรบ้างที่จะต้องประเมินผลว่าได้มีการเรียนรู้ตรงกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ เพียงใด และจากนี้ต้องกำหนดว่าจะใช้วิธีประเมินผลอย่างไร มีอะไรนำมาช่วยในการประเมินผลบ้าง

ศุภมิตร คุณานุกร (2523 : 8) ได้กล่าวถึงกระบวนการพัฒนาหลักสูตรไว้ 5 ขั้นดังนี้

1. การกำหนดความมุ่งหมายของหลักสูตร
2. การเลือกและจัดเนื้อหาและประสบการณ์
3. การนำหลักสูตรไปใช้
4. การประเมินผลหลักสูตร
5. การปรับปรุงหลักสูตร

สังก อุทรานันท์ (2528 : 38) ได้จักลาคับขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตรไว้ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน
2. การกำหนดจุดมุ่งหมาย
3. การคัดเลือกและจัดเนื้อหาสาระ
4. การกำหนดมาตรการวัดและประเมินผล
5. การนำหลักสูตรไปใช้
6. การประเมินผลการใช้หลักสูตร
7. การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร

โดยสรุป กระบวนการในการสร้างหรือพัฒนาหลักสูตรที่สำคัญ ๆ ตามความคิดเห็นของนักการศึกษา ได้แก่

1. ขั้นตอนการกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร
2. ขั้นตอนกระบวนการเลือกเนื้อหาวิชา
3. ขั้นตอนกระบวนการนำหลักสูตรไปใช้
4. ขั้นตอนกระบวนการประเมินผลหลักสูตร

ส่วนกระบวนการอื่น ๆ จะแยกย่อยออกจาก 4 กระบวนการหลักดังกล่าว

การพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น

จากหลักการของหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ได้กำหนดไว้ดังนี้

1. เป็นการศึกษาเพื่อปวงชน
2. เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนนำประสบการณ์ที่ได้รับจากการเรียนไปใช้

ประโยชน์ในการดำรงชีวิต

3. เป็นการศึกษาที่มุ่งสร้างเอกภาพของชาติ โดยมีเป้าหมายหลักร่วมกัน แต่ให้ท้องถิ่นมีโอกาสที่จักหลักสูตรบางส่วนให้เหมาะสมกับสภาพความต้องการได้ (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ 2525 : ๕)

ถ้าพิจารณาจะเห็นได้ว่าแม้กระทรวงศึกษาธิการจะได้เป็นผู้จัดทำหลักสูตร ซึ่งถือว่าเป็นหลักสูตรในระดับชาติแล้วก็ตาม แต่ในหลักการของหลักสูตรยังเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นสามารถที่จะจักหลักสูตรบางส่วนให้เหมาะสมกับสภาพความต้องการได้

ในเรื่องดังกล่าว กระทรวงศึกษาธิการได้มีคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ ที่ วก.291/2524 ให้กรมวิชาการดำเนินการพัฒนาหลักสูตร โดยจัดทำแผนการสอน และสื่อการเรียนต่าง ๆ ให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพและความต้องการของประเทศ และให้สำนักงานศึกษาธิการเขตดำเนินการพัฒนารายละเอียดของหลักสูตร แผนการสอน และสื่อการเรียนต่าง ๆ ให้สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพและความต้องการ

การของแต่ละท้องถิ่น ทั้งนี้โดยความเห็นชอบของกรมวิชาการ ยกเว้นเฉพาะการพัฒนาแผนการสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 ให้สำนักงานศึกษาธิการ เขตดำเนินการไปได้ (กรมวิชาการ 2524 : 2)

จากแนวการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (กรมวิชาการ : 27) ระบุว่า หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 นี้ ท้องถิ่นมีโอกาสที่จะนำไปประยุกต์ หรือพัฒนาให้เกิดประโยชน์เพื่อสนองความต้องการของท้องถิ่น โดยถือหลักดังนี้

1. ถ้าต้องการเปลี่ยนแปลงเนื้อหาสาระเรื่องใดเพื่อให้เหมาะสมหรือเพื่อสนองความต้องการของท้องถิ่น ขอให้ทาง เขตการศึกษาหรือคณะกรรมการที่ได้รับมอบหมายให้จัดทำ บอกเหตุผลไปให้ทางกรมวิชาการทราบ แต่ขอให้ยึดหลักการที่หลักสูตรวางไว้ เพราะหลักการนั้นได้พิจารณากันไว้แล้ว จากบุคคลหลายฝ่ายทั่วประเทศ

2. ปัจจัยที่จะใช้เกี่ยวกับการเรียนการสอนจะเป็นอุปกรณ์ หนังสืออ่านประกอบ แผนการสอน คู่มือครู หรือเครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ ก็เปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับท้องถิ่นได้

นักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรในระดับท้องถิ่นไว้ดังนี้

สุมิตร คุณานุภกร (2523 : 180) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรมิได้มีขอบเขตจำกัดอยู่เฉพาะในระดับกระทรวงศึกษาธิการหรือที่เรียกกันทั่ว ๆ ไปว่าระดับชาติเท่านั้น แต่กระจายต่อไปในระดับต่าง ๆ ได้ถึง 4 ระดับดังต่อไปนี้

1. การพัฒนาหลักสูตรระดับชาติ
2. การพัฒนาหลักสูตรในระดับท้องถิ่น
3. การพัฒนาหลักสูตรในระดับโรงเรียน
4. การพัฒนาหลักสูตรในระดับห้องเรียน

บันลือ พฤษะวัน (2521 : 21-22) เสนอขั้นตอนที่จะนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติว่า

1. กระทรวงศึกษาธิการ เป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการจัดทำหลักสูตรขึ้น โดยอาศัยนโยบายทางการศึกษา แผนการศึกษาแห่งชาติ

2. เขตการศึกษา เป็นผู้รับผิดชอบในการจัดทำหลักสูตรเพิ่มเติมเรียกว่า "หลักสูตรท้องถิ่น" เสริมจากส่วนที่กระทรวงศึกษาธิการ (กรมวิชาการ) ได้จัดทำ "หลักสูตรแกนกลาง" ทั้งนี้เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพความต้องการของท้องถิ่น ซึ่งแต่เดิมเรียกว่า "ประมวลการสอน" อีกส่วนหนึ่งได้แก่ การปรับปรุงแผนการสอนต่างๆ ที่จะใช้ในโรงเรียนที่อยู่ในเขตการศึกษานั้น

3. จังหวัด แต่ละจังหวัดมีส่วนในการจัดทำโครงการสอน เพื่อใช้อำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอนแก่โรงเรียนที่รับผิดชอบ ตามรูปแบบเดิมและมีอำนาจในการบริหารหลักสูตรอื่นได้แก่ การปรับปรุงอัตราเวลาเรียนและเนื้อหาวิชา เฉพาะจังหวัดนั้น ๆ

วิชัย ราษฎร์ศิริ (2522 : 28) ให้ความเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นดังนี้

1. เขตการศึกษา นอกจากจะมีหน้าที่ในการนิเทศการศึกษา ยังมีหน้าที่พัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น โดยมีหน้าที่ปรับเอกสารหลักสูตรต่าง ๆ จากส่วนกลางให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น และสอดคล้องกับนโยบายการจัดการศึกษาของชาติ

2. จังหวัด หน่วยงานนิเทศจังหวัดประสานงานกับองค์การบริหารส่วนจังหวัด (เดิม) จัดทำโครงการสอนของแต่ละจังหวัดขึ้นเอง รวมทั้งอาจจัดทำคู่มือครู สื่อการเรียนบางอย่างเพิ่มเติม นิเทศการใช้หลักสูตร ติดตามประเมินผล เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตร

3. โรงเรียน จัดโปรแกรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น การเปิดวิชาให้นักเรียนได้เลือกเรียนตามความสนใจ ความต้องการและความถนัด การ

จัดเตรียมสิ่งต่าง ๆ เพื่อเอื้ออำนวยให้การไร้หลักสูตรเกิดผลดี มีประสิทธิภาพในด้านการสอน ครูต้องจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เรียนมากที่สุด โดยให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่เรียนไปใช้โดยสามารถปรับตัวได้ แก่ปัญหาต่างๆ ได้ เพื่อจะได้ก้าวร่งชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข

วิรัช วงษ์ใหญ่ (2525 : 3-4) กล่าวถึงการพัฒนาหลักสูตรระดับต่าง ๆ ดังนี้

1. หลักสูตรระดับชาติหรือหลักสูตรแม่บท ถือเป็นหลักสูตรแกนที่เขียนไว้กว้างและบรรจุสาระที่จำเป็นที่ทุกคนในประเทศจะต้องเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างความเป็นเอกลักษณ์ของชาติ
2. หลักสูตรระดับท้องถิ่น คือ การนำเอาหลักสูตรแม่บทมาปรับใช้ให้เหมาะกับสภาพชีวิต ความเป็นอยู่ของชุมชน สาระการเรียนจะสอดคล้องสัมพันธ์กับท้องถิ่น
3. หลักสูตรระดับห้องเรียน เป็นหลักสูตรที่สำคัญที่สุด และบุคคลที่สำคัญที่สุดคือครู ซึ่งจะเป็นผู้นำหลักสูตรระดับชาติ ระดับท้องถิ่น มาปรับให้เหมาะสมเพื่อให้บรรลุความจุกมุ่งหมายของหลักสูตรที่กำหนดไว้

สุมิตร คุณานุกร (2523 : 180-188) กล่าวถึงรายละเอียดของการพัฒนาหลักสูตรทั้ง 4 ระดับ พอสรุปได้ดังนี้

1. การพัฒนาหลักสูตรในระดับชาติ เอกสารในระดับนี้ไ้แก่ ตัวหลักสูตร คู่มือหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ หลักสูตรระดับชาติมีลักษณะกว้างและครอบคลุม ความมุ่งหมายจะออกมาในลักษณะของค่านิยมทางการศึกษามากกว่าแนวทางในการเรียนการสอน เนื้อหาสาระจะกำหนดไว้แต่ประเด็นใหญ่ ๆ
2. การพัฒนาหลักสูตรในระดับท้องถิ่น เอกสารหลักสูตรที่ได้จากการพัฒนาหลักสูตรในระดับท้องถิ่นได้แก่ ประมวลการสอน โครงการสอน และบันทึกการสอน ในระดับท้องถิ่นประกอบด้วยระดับย่อย ๆ ได้แก่ ระดับจังหวัด ระดับโรงเรียน และระดับชั้นเรียน ขอบเขตของคำว่า "ท้องถิ่น" จึงหมายถึง เขตการศึกษา และการพัฒนาหลักสูตรในระดับท้องถิ่นที่สำคัญคือ การพัฒนาประมวลการสอน ซึ่งหมายถึง การขยายและการปรับหลักสูตรระดับชาติ

3. การพัฒนาหลักสูตรในระดับโรงเรียน เอกสารหลักสูตรที่ได้จากการพัฒนาในระดับนี้ ได้แก่ โครงการสอน หลักการและแนวปฏิบัติในการผลิตโครงการสอน โครงการสอนมีหน้าที่ขยายและปรับปรุงระมวลการสอนให้ละเอียดยิ่งขึ้น แยกรายละเอียดของ เนื้อหาวิชาที่จะสอนออกมาเป็นกำหนดเวลา

4. การพัฒนาหลักสูตรในระดับชั้นเรียน เอกสารหลักสูตรที่ได้จากการพัฒนาในระดับนี้ ได้แก่ บันทึกการสอน ซึ่งเน้นการตอบสนองความต้องการและความสนใจของผู้เรียนเป็นการปรับครั้งสุดท้ายเพื่อให้สอดคล้องกับนักเรียนในแต่ละชั้น ซึ่งการปรับนี้ยังหมายถึง การปรับความมุ่งหมายในการสอน เนื้อหาวิชา กิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความสนใจของนักเรียน

สังค อุทรานันท์ (2528 : 312-313) กล่าวถึง การพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นไว้เป็น 2 ระดับคือ

1. การพัฒนาหลักสูตรระดับเขตการศึกษาหรือจังหวัด ซึ่งการพัฒนาหลักสูตรระดับเขตการศึกษาเหมาะสำหรับหลักสูตรมัธยมศึกษา ส่วนหลักสูตรประถมศึกษาควรที่จะไปดำเนินการที่ระดับจังหวัด

2. การพัฒนาหลักสูตรระดับโรงเรียน เป็นการปรับขยายหลักสูตรก่อนที่จะนำไปใช้สอนจริง ๆ การดำเนินการในขั้นนี้จะช่วยให้หลักสูตรตอบสนองต่อสภาพปัญหา และความต้องการของท้องถิ่นได้มากที่สุด

สวัสดิ์ จงกล (2529 : 77) ได้กล่าวถึง การปรับรายละเอียดของหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการเรียนการสอนกลุ่มแรงงานและพื้นฐานอาชีพ เพราะเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนรักอนุรักษ์และพัฒนาท้องถิ่นของตน เช่น หลักสูตรแม่บทกำหนดว่าอาชีพของคนไทยมีอะไรบ้าง ท้องถิ่นก็ควรจัดทำรายละเอียดเกี่ยวกับอาชีพซึ่งคนในท้องถิ่นทำ หรือเรื่องภูมิอากาศของไทย หลักสูตรแม่บทจะกล่าวอย่างกว้าง ๆ เท่านั้น ท้องถิ่นควรระบุลงไปให้ชัดเจนเท่าที่ตรงกับวัยและระดับชั้นเรียนด้วย

สรุป ในการปรับรายละเอียดของหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น ผู้รับผิดชอบการจัดการศึกษาในท้องถิ่นจะต้องพิจารณาเพิ่มเติมหรือลดเวลาที่กำหนดไว้ในหลักสูตรตามความเหมาะสมให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม ทรัพยากร และอาชีพที่เป็นพื้นฐานเศรษฐกิจของท้องถิ่น ซึ่งนักเรียนจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่จะมีความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ และทักษะ มากกว่าอาชีพอื่น เพราะจะช่วยให้งานทำได้ง่าย หรือเป็นพื้นฐานของการศึกษาคือในระดับสูงต่อไป

เมื่อได้พิจารณารายละเอียดของหลักสูตรแล้ว สิ่งที่จะต้องทำต่อไปคือการจัดทำสื่อการเรียนการสอน อันได้แก่ หนังสือเรียน หนังสืออ่านประกอบ หนังสืออ้างอิง สำหรับการเรียนการสอนกลุ่มงานและพื้นฐานอาชีพ จะต้องทำใบงาน และใบความรู้ แทนหนังสือเรียน ส่วนอุปกรณ์การสอนนั้นหากไม่มีงบประมาณเพียงพอที่จะจัดทำไว้ในโรงเรียน ก็ควรจะใช้วิธีจัดให้นักเรียนฝึกประสบการณ์และทักษะในแหล่งวิทยาการสถานประกอบการ และสถานประกอบอาชีพอิสระโดยเฉพาะ ซึ่งมีลักษณะแตกต่างกันดังนี้

1. แหล่งวิทยาการ ได้แก่ โรงเรียนหรือวิทยาลัยที่เปิดสอนวิชาชีพสาขาต่าง ๆ ศูนย์ฝึกอาชีพทั้งของหน่วยราชการและธุรกิจเอกชน
2. สถานประกอบการ ได้แก่ บริษัท ห้างร้าน โรงงานอุตสาหกรรม
3. สถานประกอบอาชีพอิสระ ได้แก่ บ้านผู้ปกครอง หรือสถานประกอบอาชีพอิสระอื่น ๆ ที่ทำกันเป็นพื้นบ้าน

กระบวนการพัฒนาหลักสูตรในระดับท้องถิ่น

นักการศึกษาได้ให้ความคิดเห็นถึงการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นไว้ดังนี้ สังก อุทรานันท์ (2528 : 308-311) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรประถมศึกษาและมัธยมศึกษาให้เข้ากับสภาพปัญหาและสนองความต้องการของท้องถิ่น มีวิธีดำเนินการได้ใน 2 ลักษณะคือ (1) การปรับหลักสูตรกลางให้เข้ากับสภาพของท้องถิ่น และ (2) การสร้างหลักสูตรย่อยในระดับท้องถิ่นขึ้นมาเสริมหลักสูตรกลาง

สำหรับกระบวนการดำเนินงานไม่ว่าจะเป็นระดับใด อาจดำเนินการดังนี้

1. จัดตั้งคณะทำงาน
2. ศึกษาสภาพข้อมูลพื้นฐาน
3. กำหนดจุดมุ่งหมายสำหรับหลักสูตรท้องถิ่น
4. พิจารณาความเหมาะสมของหลักสูตรกลางกับสภาพของท้องถิ่น
5. ดำเนินการเลือกเนื้อหาสาระของหลักสูตรกลางและ/หรือจัดสร้าง

กระบวนการวิชาใหม่

6. ดำเนินการใช้หลักสูตร
7. ประเมินผลการใช้หลักสูตร
8. ทำการปรับปรุงแก้ไข

สุมิตร คุณานุกร (2523 : 192-195) ได้เสนอแนะขบวนการและวิธีการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นไว้ดังนี้

1. การจัดตั้งคณะกรรมการ
2. การจัดตั้งคณะอนุกรรมการ
3. การศึกษาและวิจัยเพื่อหาข้อมูล ข้อมูลเหล่านี้ได้แก่
  - 3.1 ข้อมูลเกี่ยวกับหลักสูตรในระดับชาติ
  - 3.2 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและปัญหาของชุมชนในแต่ละเขตการศึกษา
  - 3.3 ข้อมูลเกี่ยวกับขอบกพร่องต่าง ๆ ของประมวลการสอนที่
ได้เกิดขึ้นมาแล้วในอดีต
  - 3.4 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและข้อจำกัดในการเรียนการสอนแต่ละ
เขตการศึกษา
4. กำหนดข้อตกลงเบื้องต้น
5. การประชุมเพื่อดำเนินการ

อรุณ บุญสวัสดิ์ (2522 : 55) ได้สรุปการพัฒนาหลักสูตรในระดับท้องถิ่นไว้ในรายงานการวิจัยของตนดังนี้

1. จัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน
2. ศึกษารวบรวมข้อมูลในเรื่องสภาพปัญหาและความต้องการของ

เขตการศึกษา

3. ศึกษาหลักสูตรในเรื่องจุดหมาย หลักการ จุดประสงค์ของแต่ละกลุ่มวิชาและเนื้อหา เพื่อพิจารณาตก เพิ่ม และขยายหลักสูตรของท้องถิ่น
4. ศึกษาแผนการสอนเพื่อนำมาจัดให้สอดคล้องกับท้องถิ่น
5. ประชุมดำเนินการจัดทำแผนการสอน
6. ดำเนินการทดลองและติดตามผล
7. ปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรท้องถิ่น
8. ประกาศใช้หลักสูตร
9. ดำเนินการอบรมผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและประชาสัมพันธ์เผยแพร่หลักสูตร

จากความคิดเห็นของนักการศึกษาทั้งกล่าวสรุปได้ว่า กระบวนการพัฒนาหลักสูตรประกอบด้วยลำดับขั้นที่สำคัญ ๆ ดังนี้

1. การจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตร
2. วิเคราะห์ความต้องการของสังคม
3. การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร
4. การกำหนดเนื้อหาวิชา
5. จัดทำแผนการสอน
6. ดำเนินการทดลองแผนการสอน
7. ปรับปรุงแก้ไข
8. ประกาศใช้แผนการสอน
9. ให้ความรู้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องและเผยแพร่

สงัด อุทรานันท์ (2528 : 201-204) ได้กล่าวถึง การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานไว้ว่า

การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการพัฒนาหลักสูตรไม่ว่าจะเป็น การจัดทำหลักสูตรใหม่ หรือการปรับปรุงหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้เหมาะสมยิ่งขึ้น กระทำ ได้ 2 ลักษณะ

1. การศึกษาความต้องการจำเป็น เป็นกระบวนการสำหรับวิเคราะห์ เพื่อให้ทราบแน่ชัดลงไปว่า ปัญหาและความต้องการอันไหนเป็นปัญหาและความต้องการอันแท้จริง ส่วนใหญ่จะใช้วิธีการเก็บข้อมูลในขอบเขตที่กว้างขวาง
2. การศึกษาปัญหาเฉพาะ มักจะใช้การพัฒนาหลักสูตรในปัจจุบันเป็นส่วน ใหญ่ โดยมากจะเลือกศึกษาเฉพาะปัญหาที่เห็นว่ามีสำคัญและยังไม่เคยปรากฏมาก่อน เพื่อค้นหาข้อเท็จจริงต่าง ๆ ของปัญหาเหล่านั้น เพื่อนำมาเป็นรากฐานของการ พัฒนาหลักสูตรต่อไป มักกระทำในขอบเขตจำกัด และทำไ้ง่าย จึงเหมาะที่จะนำมา ใช้กับหลักสูตรที่ใช้ในบริเวณที่ค่อนข้างเฉพาะเจาะจง เช่น หลักสูตรที่ใช้ในห้องดินหรือ ในโรงเรียน

แหล่งข้อมูลที่สำคัญสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภทคือ

1. ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและปัญหาของชุมชน ซึ่งอาจรวบรวมจากบุคคล ต่าง ๆ ที่อยู่ในท้องถิ่นนั้น เช่น นักการศึกษา ประชาชน ผู้ปกครอง ผู้เชี่ยวชาญ กำนันชุมชน ตลอดจนศิษย์เก่า
2. ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของผู้เรียน อาจศึกษาได้จากตัวผู้เรียน บางกรณีอาจศึกษาได้จากครู ในฐานะที่สอนนักเรียนกลุ่มนั้น ๆ เป็นเวลานานพอสมควร

วิธีการศึกษาและรวบรวมข้อมูล

1. การศึกษาโดยตรง อาจทำได้ดังนี้
  - 1.1 สอดถามโดยใช้แบบสอบถาม
  - 1.2 สัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง
  - 1.3 สังเกตกิจกรรมหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ
  - 1.4 ระดมความคิดจากผู้เกี่ยวข้อง

2. การศึกษาโดยทางอ้อม อาจทำได้ดังนี้

2.1 ศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร

2.2 รับฟังความคิดเห็นจากแหล่งต่าง ๆ

2.3 วิเคราะห์ตัวชี้วัด (indicators) ที่สำคัญ

หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521

หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 มีสาระสำคัญที่ควรศึกษาดังนี้

หลักการ หลักสูตรประถมศึกษา มีหลักการสำคัญดังนี้

1. เป็นการศึกษาเพื่อปวงชน

2. เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนนำประสบการณ์ที่ได้จากการเรียนไปใช้

ประโยชน์ในการดำรงชีวิต

3. เป็นการศึกษาที่มุ่งสร้างเอกภาพของชาติ โดยมีเป้าหมายหลักร่วมกัน แต่ให้ท้องถิ่นมีโอกาสที่จักหลักสูตรบางส่วนให้เหมาะสมกับสภาพความต้องการได้

จุดหมาย เป็นสิ่งที่หลักสูตรประสงค์จะให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน มี 4 หมวดได้แก่

1. คุณสมบัติที่พึงต้องการ เช่น ความเสียสละ การมีวินัย ความซื่อสัตย์ ความซื่อสัตย์ ประหยัด และอดทน เป็นต้น

2. ความรู้และทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิต เช่น ทักษะทางคณิตศาสตร์ ทางภาษา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การแสวงหาความรู้เพิ่มเติม เป็นต้น

3. ชีวิตที่สงบ เช่น การปรับตัวให้เข้ากับสังคมและสภาพแวดล้อม การพัฒนาจิตใจ การศรัทธาในหลักธรรมในศาสนา เป็นต้น

4. สมรรถนะที่พึงประสงค์ของชุมชนและชาติ เช่น ให้เลื่อมใสการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข การรู้จักสิทธิและหน้าที่ของตน การรู้จักชื่นชมและรักษาศิลปวัฒนธรรมของชาติ เป็นต้น

โครงสร้างและเนื้อหาของหลักสูตร หลักสูตรให้จกัมวลประสมการณให้
ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ไว้ 5 กลุ่มดังนี้

1. กลุ่มทักษะที่เป็นเครื่องมือการเรียนรู้ ประกอบด้วยภาษาไทยและ
คณิตศาสตร์
2. กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตว่าด้วยกระบวนการแก้ปัญหาของชีวิต
และสังคม กล่าวถึงปัญหาและความต้องการของมนุษย์ในกันต่าง ๆ เพื่อความดำรงอยู่
และการดำเนินชีวิตที่ดี
3. กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ว่าด้วยกิจกรรมที่เกี่ยวกับการพัฒนาและ
สร้างนิสัย
4. กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ว่าด้วยประสบการณ์ทั่วไปในการทำงาน
และความรู้พื้นฐานในการประกอบอาชีพ
5. กลุ่มประสบการณ์พิเศษ ว่าด้วยภาษาอังกฤษที่เกี่ยวกับชีวิตประจำวัน
และวิชาอาชีพที่เกี่ยวกับการดำรงชีวิต เพื่อให้โรงเรียนเลือกสอนอย่างใดอย่างหนึ่ง
ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6

การเรียนการสอน

1. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตลอดจนเนื้อหาในแต่ละบทเรียน
ควรให้ยึดหยุ่นตามเหตุการณ์ สภาพท้องถิ่น ความสนใจของผู้เรียน และให้มีความสัมพันธ์
ระหว่างกลุ่มวิชามากที่สุดเท่าที่จะทำได้
2. ผู้สอนควรใช้วิธีสอนที่จะให้ผู้เรียนรู้ปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น
ฝึกให้คิดเป็น แก้ปัญหาเป็น และรู้จักนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน โดย
พิจารณาวิธีสอนที่เห็นว่าเหมาะสมกับจุดประสงค์และลักษณะเนื้อหาวิชา เช่น การสอน
แบบแก้ปัญหา ค้นคว้า อภิปรายทำงานกลุ่ม ฯลฯ
3. ผู้สอนควรคำนึงถึงการที่จะให้ผู้เรียนมีโอกาสเรียนทั้งภาคทฤษฎีและ
ภาคปฏิบัติ ซึ่งมีผลส่งเสริมคุณลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคล และให้ผู้เรียนอยู่ในสังคม
ได้อย่างเป็นสุข

4. เวลาเรียนกำหนดไว้คาบละ 20 นาที ในการจัดสอนให้โรงเรียน หรือท้องถิ่นกำหนดช่วงเวลาเรียนเอง โดยจะกำหนดครั้งละกี่คาบ เป็นช่วงสั้นหรือ ช่วงยาวใดก็ตามความเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน ลักษณะเนื้อหาและกิจกรรม

เวลาเรียน

ตลอดหลักสูตรใช้เวลาเรียนประมาณ 6 ปี แต่ละปีการศึกษาควรมีเวลาเรียนไม่น้อยกว่า 40 สัปดาห์ ในหนึ่งสัปดาห์ต้องมีเวลาเรียนไม่น้อยกว่า 25 ชั่วโมง ทั้งนี้เมื่อรวมแล้วต้องไม่น้อยกว่า 200 วัน และไม่ต่ำกว่า 1,000 ชั่วโมง สำหรับชั้น ป.1-4 และไม่ต่ำกว่า 1,200 ชั่วโมง สำหรับชั้น ป.5-6

อัตราเวลาเรียนของมวลประสบการณ์ทั้ง 5 กลุ่ม มีดังนี้

1. กลุ่มทักษะที่เป็นเครื่องมือการเรียนรู้ ชั้น ป.1-2 ประมาณร้อยละ 50 ป.3-4 ร้อยละ 35 และ ป.5-6 ร้อยละ 21
2. กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้น ป.1-2 ประมาณร้อยละ 15 ชั้น ป.3-4 ร้อยละ 20 และ ป.5-6 ร้อยละ 21
3. กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย : ชั้น ป.1-2 ประมาณร้อยละ 25 ป.3-4 ร้อยละ 25 และ ป.5-6 ร้อยละ 17
4. กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ชั้น ป.1-2 ประมาณร้อยละ 10 ป.3-4 ร้อยละ 20 และ ป.5-6 ร้อยละ 25
5. กลุ่มประสบการณ์พิเศษ ชั้น ป.5-6 ประมาณร้อยละ 16

การวัดผล การประเมินผลและการติดตามผล

การวัดผลและประเมินผล ตลอดจนการติดตามผลเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน และจัดให้ผู้เรียนได้เรียนหรือเลื่อนชั้นระหว่างปี หรือปลายปีตามความสามารถของผู้เรียน ให้เป็นหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนเป็นระยะ หรือทดสอบเมื่อจบแต่ละบทเรียนตามลักษณะการจัดประสบการณ์และเนื้อหาวิชา ทั้งนี้ให้เป็นไปตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการประเมินผลการเรียน

หลักสูตรกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521

กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถ คำนึงและนิสัยรักการทำงาน เพื่อเป็นพื้นฐานในงานอาชีพอย่างมีประสิทธิภาพ มีความขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ รู้จักพึ่งตนเองและมุ่งมั่นในการทำงานให้โดยลสำเร็จตามจุดประสงค์ แสวงหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ และสามารถนำความรู้จากการเรียนการสอนไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำรงชีวิต ได้ตามควรแก่วัยและความสามารถ งานต่าง ๆ ที่ใ้่นำมาให้เด็กเรียนได้รู้เป็นงานใหญ่ 3 งานคือ งานบ้าน งานเกษตร งานประดิษฐ์และงานช่าง (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2530 : 27)

สวัสดิ์ สุวรรณอักษร (2520 : 8) กล่าวว่า ในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ได้จัดให้มีส่วนที่เป็นการเตรียมประกอบอาชีพไว้ในกลุ่มประสบการณ์กลุ่มหนึ่งเรียกว่า กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญคือ เพื่อให้ผู้เรียนทำงานเป็น รักและเห็นคุณค่าของการทำงานและมีทักษะพื้นฐานที่จะประกอบอาชีพต่อไปข้างหน้า นอกจากนี้ยังมีวัตถุประสงค์ที่จะสร้างเสริมปลูกฝังนิสัย ทัศนคติที่ดีต่ออาชีพ และค่านิยมในการทำงานอีกด้วย

กล่าวโดยสรุป หลักการของกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ เน้นการส่งเสริมกิจนิสัยในการทำงาน กระบวนการทำงานและความรู้พื้นฐานในงานอาชีพ

จุดประสงค์ทั่วไป

กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพมีจุดประสงค์ทั่วไปดังนี้

1. ให้มีความรู้ความสามารถในการทำงานที่เป็นพื้นฐานของการประกอบอาชีพ และการดำรงชีวิต
2. ให้สามารถแสวงหาความรู้ ปรับตัวให้เข้ากับสภาพที่เปลี่ยนแปลงในชีวิตประจำวันได้
3. ให้มีความรับผิดชอบ ขยัน อุตุน ประหยัด ซื่อสัตย์ รู้จักพึ่งตนเอง มีวินัย รู้จักเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม และมุ่งมั่นในการทำงานให้สำเร็จ

4. ให้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการทำงานและเห็นคุณค่าในผลงานที่ทำ
5. ให้มีหลักการในการทำงาน ทั้งงานอิสระและที่ทำร่วมกับผู้อื่น อันเป็นผลให้เกิดความเจริญส่วนตัวและส่วนรวม
6. ให้มีเจตคติที่ดีต่องานอาชีพทั่วไป และมีความนิยมชมชอบ สนับสนุนการใช้สินค้าไทย
7. ให้สามารถผูกใจซึ่งเอกลักษณ์และขนบธรรมเนียมประเพณีที่งดงามของไทย (กระทรวงศึกษาธิการ 2525 : 297)

โครงสร้าง

องค์ประกอบในการจัดโครงสร้างของหลักสูตรให้สอดคล้องกับหลักการและจุดประสงค์ดังกล่าวข้างต้นแล้ว กลุ่มภาระงานและพื้นฐานอาชีพได้จัดให้ผู้เรียนเรียนรู้ประสบการณ์ 3 ด้านคือ

1. ประสบการณ์ทั่วไปในการทำงาน ประสบการณ์ประเภทนี้เป็นประสบการณ์ที่ทุกคนควรมีเพราะเป็นประสบการณ์ของการทำงานในชีวิตประจำวัน เช่น การปักกวาด เชื้อถู การทำอาหาร การปลูกต้นไม้ เป็นต้น
2. ประสบการณ์พื้นฐานในการทำงาน คือ ประสบการณ์ที่เป็นความรู้และทักษะพื้นฐานของกระบวนการในการทำงานช่าง เช่น การออกแบบ การใช้เครื่องมือต่าง ๆ การประกอบ การตกแต่ง เป็นต้น ประสบการณ์ดังกล่าวจะช่วยฝึกให้ผู้เรียนทำงานเป็นไปตามขั้นตอนตามลักษณะของงาน โรงเรียนจะต้องจัดประสบการณ์โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนอย่างจริงจัง ให้เกิดทักษะและกระบวนการในการทำงานที่ถูกต้อง
3. ประสบการณ์ความรู้พื้นฐานที่สัมพันธ์กับงาน เป็นความรู้ทักษะพื้นฐานทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน ได้แก่ ความรู้ทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมวิทยา ความรู้ในเรื่องมารยาทเกี่ยวกับการทำงานร่วมกับผู้อื่น ความรู้ในเรื่องกฎหมายเกี่ยวกับการอาชีพ เป็นต้น ซึ่งความรู้เหล่านี้จะไปช่วยส่งเสริมและสนับสนุนประสบการณ์ทั้ง 2 ด้านให้ดียิ่งขึ้น โดยปกติความรู้เหล่านี้จะสอนสอดแทรกในเนื้อหาสาระของแต่ละงาน โดยสอนไปพร้อม ๆ กับการปฏิบัติงานไม่แยกมาสอนต่างหาก นอกจากประสบการณ์ทั้ง

3. คำนี้แล้ว ยังจะต้องจัดประสบการณ์เพิ่มในคำที่จะส่งเสริมลักษณะนิสัยและคุณธรรม
ในการทำงานอีก เช่น มีระเบียบ ประณีต อุตุน ขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ เป็น
ต้น โดยสอดสอแทรกไปพร้อมกับการทำงานเช่นเกี่ยวกับการสอนประสบการณ์ความรู้
พื้นฐานที่สัมพันธ์กับงาน (ทรเพ็ญ ปทุมศิริ 2528 : 19-20)

การจัดสัปดาห์ประสบการณ์ให้สอดคล้องกับทั้ง 3 คำ ดังกล่าว จะต้องให้
สอดคล้องกับวัยและประสบการณ์ของผู้เรียน โดยแบ่งออกเป็น 3 ระดับคือ ป.1-2
ป.3-4 และ ป.5-6

ในช่วง ป.1-2 เน้นหนักประสบการณ์ทั่วไปในการทำงานกับประสบการณ์
พื้นฐานในการทำงาน โดยให้ประสบการณ์ทั่วไปมีสัดส่วนมากกว่าประสบการณ์พื้นฐานใน
การทำงานเพราะผู้เรียนยังเล็กอยู่

ในช่วง ป.3-4 เป็นช่วงที่ผู้เรียนมีความพร้อมมากขึ้น เพราะมีวุฒิภาวะ
สูงขึ้น จึงเพิ่มประสบการณ์ความรู้พื้นฐานที่สัมพันธ์กับงานเข้าไปด้วย

ในช่วง ป.5-6 เน้นประสบการณ์ที่เป็นความรู้พื้นฐานที่สัมพันธ์กับงานยิ่ง
กว่านั้นยังเน้นประสบการณ์พื้นฐานในการทำงาน เพื่อต้องการที่จะเตรียมตัวผู้เรียนไป
สู่อาชีพ โดยจัดงานเลือกไว้หลายแขนง เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของ
ท้องถิ่น ตลอดจนความสนใจและความถนัดของผู้เรียนด้วย

เนื้อหาวิชา

งานต่าง ๆ ของกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ มุ่งปลูกฝังให้นักเรียนได้
มีความรู้ ทักษะต่าง ๆ กล่าวโดยสรุปคือ

งานบ้าน เป็นงานที่ปลูกฝังกิจนิสัยที่ดีในมีความขยันหมั่นเพียร ในการทำงาน
บ้านและแบ่งเบาภาระผู้ปกครองในการทำงาน ตลอดจนสามารถในการทำความสะดวก
จัดบ้าน เลือกอาหาร การปรุงอาหารที่มีประโยชน์ เลี้ยงดูเด็กและงานเลี้ยง

งานเกษตร เป็นงานที่ปลูกฝังให้นักเรียนรักงานเกษตร ส่งเสริมให้นักเรียน
นำความรู้เกี่ยวกับงานเกษตรไปใช้ในครอบครัวและท้องถิ่นของตน นำผลิตผลที่ได้จาก

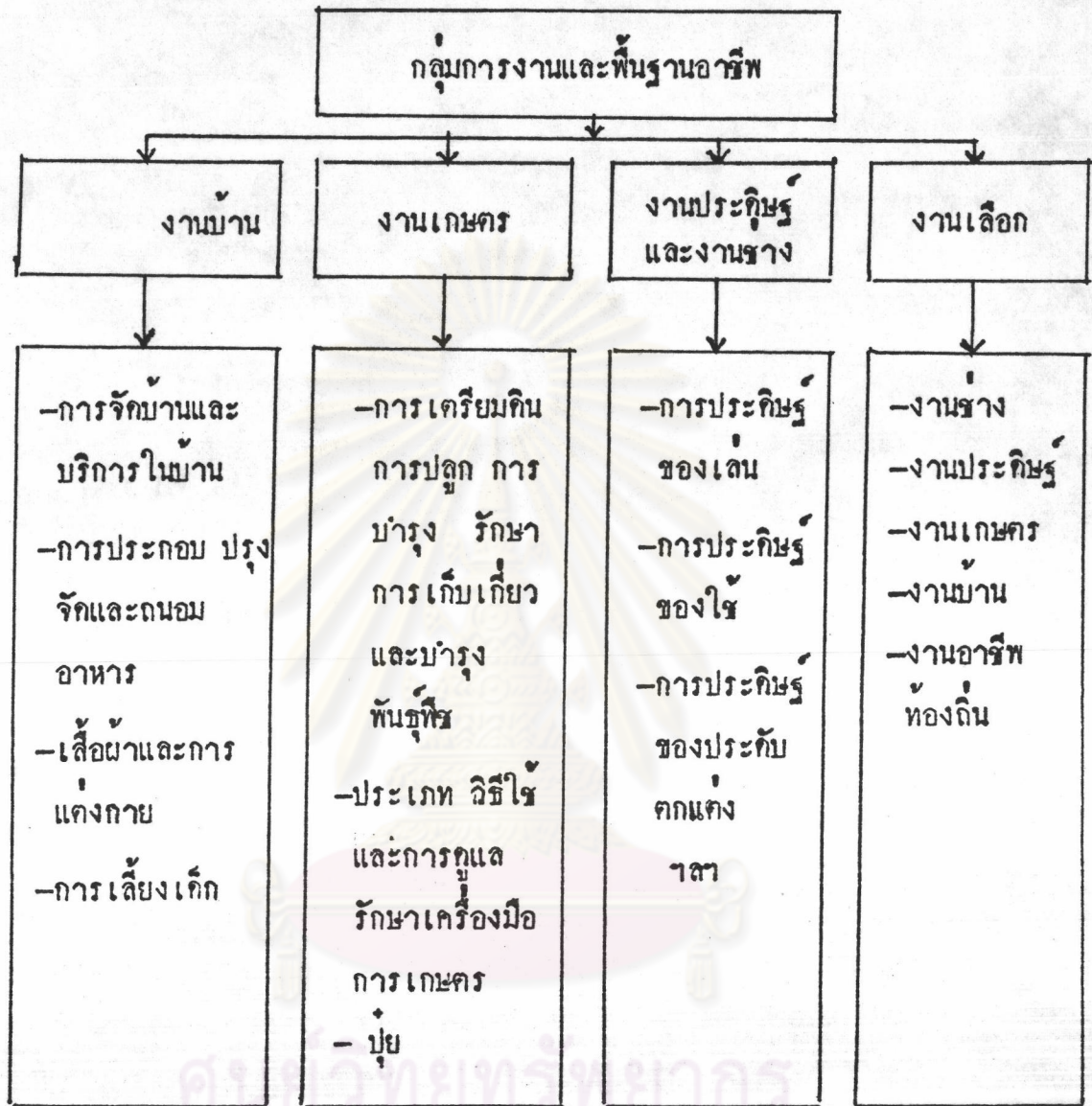
การ ปฏิบัติไปจำหน่าย เพื่อเพิ่มรายได้ของครอบครัว

งานประดิษฐ์และงานช่าง เป็นงานที่เป็นพื้นฐานของงานช่างต่าง ๆ โดยส่งเสริมให้นักเรียนนำวัสดุในท้องถิ่นมาประดิษฐ์เป็นของเล่น ของใช้ ของประดับ ตกแต่ง ได้เหมาะสมกับวัยและความสามารถของนักเรียน พร้อมทั้งส่งเสริมให้สามารถใช้เครื่องมือช่วยทำงานอย่างถูกวิธีและปลอดภัย

งานเลือก ชั้น ป. 5-6 เป็นงานที่ส่งเสริมให้นักเรียนมีทักษะเฉพาะงานมากขึ้น เพื่อต้องการให้นักเรียนได้เรียนเพิ่มเติมโดยการสำรวจตนเองว่ามีความสนใจ ความถนัดในงานใดบ้าง เพื่อเป็นพื้นฐานที่จะต้องศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมในงานอาชีพต่อไป

งานของกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ที่ได้สรุปย่อเนื้อหาสาระของแต่ละงาน ดังแผนภูมิต่อไปนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2530 : 28-31)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การจักักรวเวลาเรียน

อัครวเวลาเรียนของกุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ จักคตวระกัษนเรียน
แสดงให้เห่นกัษนี้

ระกัษนเรียน	ร้อยละ ของเวลาเค่ม	จ่านวนช่วโมง	จ่านวนคตว
ป. 1 - 2	10	100	300
ป. 3 - 4	20	200	600
ป. 5 - 6	25	300	900

สำหรับงานเคือกในชั้น ป.5-6 ใก้แบ่งเวลา 900 คตว ออกเป็น 2 ส่วน
คื งานพื้นฐาน 600 คตว และงานเคือก 300 คตว กัษนี้

อัครวเวลาเรียนกุ่ม กทอ. 900 คตว			
600 คตว			300 คตว
งานบ้าน	งานเกษตร	งานประกัษฐ และงานช่าง	งานค่าง ๆ 5 แชนงงาน
งานพื้นฐาน			งานเคือก

งานเคือก เนื้อหาสาระในส่นนี้จะเป็นความรู้และทักษะพื้นฐานเกี่ยวกับอาชีพ
แชนงค่าง ๆ ที่เข่มข้นและก่วางขวางเนื้อหาสาระส่นที่คองเรียนค่อเนือ่ง หลักสูกุรส่น
นี้เปือกโอกาสให้เคือกเรียนใค้คตวความในใจ และความถนัคของผู้เรียน งานเคือกทั้ง
5 แชนงงาน แบ่งแยกเนื้อหาออกเป็นกุ่มและเรือ่ง แค้ละเรือ่งจะมีเนื้อหาจบในคั้วเอง
และก่าหนดคตวเวลาเรียนไว้เรือ่งละประมาณ 50 คตว ซึ่งแค้ละแชนงงานจะมีเรือ่งกัษ
ค่อไปนี้

1. แขนงงานบ้าน มี 3 กลุ่มคือ งานอาหารและโภชนาการ งานเสื้อผ้า งานการเลี้ยงเด็ก

2. แขนงงานเกษตร มี 13 กลุ่มงานคือ การทำสวนผัก การปลูกไม้ดอก ไม้ประดับ การปลูกพืชไร่ การทำสวนผลไม้ การเลี้ยงสัตว์น้ำและสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ การเลี้ยงสัตว์ปีก การเลี้ยงสัตว์เล็ก การเลี้ยงสัตว์ใหญ่ การเลี้ยงสัตว์เลื้อยคลาน การประมง การทำนา การทำไร่นาสวนผสม และการเกษตรอื่น ๆ

3. แขนงงานช่าง มี 16 กลุ่มงานคือ งานเขียนแบบ งานไฟฟ้า งานวิทยุ งานเครื่องยนต์ งานโลหะ งานหนัง งานตัดทอน งานสวน งานเครื่องปั้นดินเผา งานแกะสลัก งานเครื่องเขิน งานพิมพ์ งานไม้ งานปูน งานทาสี และงานคัตยม

4. งานช่างประติมากรรม มี 5 กลุ่มงานคือ งานประติมากรรมของชำร่วย งานประติมากรรมเศษวัสดุเหลือใช้ในท้องถิ่น งานประติมากรรมไม้ไผ่ งานดอกไม้ใบทอง งานประติมากรรมดอกไม้แห้ง

5. แขนงงานอาชีพ มี 3 กลุ่มงานคือ งานซื้อขายและบริการ งานอุตสาหกรรมย่อยในท้องถิ่น และงานเสริมสวยและส่งเสริมความงาม

หลักในการเลือกสอนงานเลือก

การเลือกเรียนต้องคำนึงถึงความสนใจและความถนัดของผู้เรียน ความพร้อมของครูผู้สอน โรงเรียน ผู้ปกครอง ความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น ทรัพยากรแหล่งวิทยาการ และสถานประกอบอาชีพอิสระ ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างแขนงงานเลือกกับงานพื้นฐานด้วย ทั้งนี้เพื่อให้การเรียนการสอนงานที่เลือกเรียนนั้นเป็นประโยชน์กับผู้เรียนให้มากที่สุด วิธีเลือกควรสำรวจข้อมูลต่าง ๆ กิ่งกล่าวก่อน แล้วโรงเรียนจึงคณะกรรมการขึ้นพิจารณาเพื่อคัดลิจเลือกจะเหมาะสม รัคคุมกว่าผู้สอนเป็นผู้ตัดสินใจเอง เนื้อหาสาระในแผนการสอนงานเลือกทุกแขนง ผู้สอนสามารถเลือกไปสอนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หรือ 6 ก็ได้

การเลือกทำได้ 2 วิธี คือเลือกอย่างลึก เพื่อให้ผู้เรียนมีพื้นฐานในค่านอาชีพ เฉพาะเรื่องมากขึ้น หรือเลือกอย่างกว้างเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีพื้นฐานในค่านอาชีพ

หลาย ๆ อย่าง อย่างไรก็ตามการเลือกวิธีใดวิธีหนึ่งอาจมีปัญหา เช่น ถ้าเลือกอย่างใดผู้เรียนก็จะมีโอกาสได้เรียนวิชาอาชีพที่เป็นพื้นฐานอื่น ๆ หรือถ้าเลือกอย่างกว้างในกรณีที่โรงเรียนมีข้อจำกัดในการเลือกมาก ผู้เรียนก็จะได้ความรู้ทักษะพื้นฐานที่จำเป็นในด้านอาชีพติดตัวไปเท่าที่ควร ฉะนั้นได้ใช้ทั้ง 2 วิธีประกอบกันความเหมาะสม (กรมวิชาการ 2526 : 10-11)

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2530 : 25) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่สำคัญในการจัดการเรียนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพไว้ดังนี้

1. ความพร้อมและความสามารถของนักเรียน
2. ความพร้อมของครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และชุมชน
3. ความพร้อมในด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน
4. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

การเลือกงานเลือก แขนงงานต่าง ๆ ในทางปฏิบัติ อาจมีการหารือกันระหว่างฝ่ายวิชาการและครูผู้สอน โดยคำนึงถึงเรื่องต่อไปนี้

1. ทักษะและความสามารถของผู้เรียน ควรได้ข้อมูลจากบุคคลที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียน เช่น ครูประจำชั้น ผู้ปกครอง เพื่อน ๆ รวมทั้งจากตัวนักเรียนเอง เพื่อทราบความถนัด ความสนใจ ทักษะ และความสามารถของนักเรียน

2. บริการของโรงเรียน ได้แก่ การอำนวยความสะดวกทางด้านสถานที่ เครื่องมือฝึกงาน และบุคลากร

3. ความคาดหวังของผู้ปกครอง ผู้ปกครองส่วนใหญ่มุ่งหวังให้นักเรียนเรียนต่อชั้นสูง มุ่งหวังให้นักเรียนประกอบอาชีพอย่างอื่นที่ไม่ใช่อาชีพของตน

4. แหล่งวิทยาการและสถานประกอบการอิสระ เป็นสิ่งสำคัญที่ควรคำนึงถึงในการเลือกจัดการเรียนการสอนงานเลือก ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 มุ่งหวังให้นักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สามารถประกอบอาชีพได้ แต่นักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อายุประมาณ 12-14 ปี ประกอบอาชีพทางช่างตามลำพัง เป็นการ

ส่วนตัวนั้นเป็นเรื่องยาก ทั้งนี้การคำนึงถึงสถานประกอบอาชีพอิสระที่สอดคล้องกับงานที่เลือกจึงเป็นประโยชน์ต่อตัวนักเรียน ควรเลือกงานที่มีแหล่งวิทยากรที่นักเรียนสามารถเข้าฝึกงานได้

5. ความต้องการและสภาพแวดล้อมของท้องถิ่น จำเป็นต่อการจัดการเรียนการสอนงานเลือก ท้องถิ่นจะเป็นตัวบ่งชี้ว่าต้องการแรงงานในถิ่นใด มีช่องทางใดที่นักเรียนสามารถประกอบอาชีพได้บ้าง

6. วัสดุฝึกงานหาง่าย มีอยู่ในท้องถิ่น ควรเลือกสอนงานเลือกที่สามารถหาวัสดุฝึกงานในท้องถิ่นได้ หรือแม้ไม่มีวัสดุฝึกงานในท้องถิ่นแต่เป็นงานที่เป็นอาชีพที่มีรายได้ดี และมีชื่อเสียง ควรได้รับการส่งเสริมให้เปิดสอนในโรงเรียนได้ เช่น งานเครื่องปั้นดินเผา ดินเป็นวัตถุดิบในการผลิตไม้อัดวัสดุในแหล่งนั้น แต่มาจากที่อื่น ซึ่งดินมีคุณสมบัติเหมาะแก่การนั้น และเครื่องปั้นดินเผาเป็นสินค้าหรืองานที่มีชื่อเสียงในท้องถิ่นที่โรงเรียนตั้งอยู่ จึงควรเลือกสอนในโรงเรียน นอกจากนักเรียนจะได้รู้จักงานอาชีพในท้องถิ่นของตนแล้ว ยังสามารถนำไปประกอบอาชีพได้ด้วย

7. ความสัมพันธ์ระหว่างแขนงงานเลือกกับงานพื้นฐาน งานเลือกบางงานในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 อาจเป็นงานพื้นฐานในระดับประถมศึกษาปีที่ 3 และ 4 มาแล้ว การเลือกสอนจึงเป็นการต่อเนื่องและสัมพันธ์กัน แต่ถางงานไม่ได้ใช้ความรู้จากพื้นฐานเลยก็อาจเลือกสอนได้เพราะเป็นงานใหม่

สรุปแล้วการเลือกเรียนงานช่างจะต้องคำนึงถึงความสนใจและความถนัดของผู้เรียน ความพร้อมของครูผู้สอน โรงเรียน ผู้ปกครอง ความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น ทรัพยากร แหล่งวิทยากร และสถานประกอบอาชีพอิสระ ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างแขนงงานที่เลือกกับงานพื้นฐานด้วย

แนวการจัดการเรียนการสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ

กรมวิชาการ (2527 : 11-12) ได้กำหนดแนวทางเพื่อให้การจัดการเรียนการสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนี้

1. ครูที่สอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ไม่จำเป็นต้องเป็นครูมีความรู้เฉพาะอย่าง แต่ควรเป็นผู้มีความศรัทธาในกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนกลุ่มประสบการณ์นี้ มีใจรัก มีใจสู้ มีความสนใจที่จะสอน และศึกษาหาความรู้มาสอนอยู่เสมอ อาจเป็นครูหรือผู้รู้ชำนาญการในท้องถิ่นก็ได้ ถ้าโรงเรียนใดมีครูที่มีความรู้เฉพาะอย่าง และมีจำนวนหลายคนก็จะช่วยให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. ครูผู้สอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ควรศึกษาโครงสร้างของหลักสูตร ตลอดจนแผนการสอนให้เข้าใจ เพื่อให้ทราบถึงเนื้อหาสาระ และคาบเวลาที่ต้องใช้สอน วิธีการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนวัสดุอุปกรณ์ รวมทั้งทดลองปฏิบัติงานที่ครูไม่มีประสบการณ์มาก่อน เพื่อจะได้จัดทำแผนการสอนได้อย่างถูกต้อง

3. ควรจัดสอนงานพื้นฐาน และงานเลือก ให้มีความสัมพันธ์กัน เช่น งานบ้านเรียนเรื่อง การจักตอกแคงบ้าน งานประดิษฐ์ และงานช่างก็ควรเรียนเรื่อง การประดิษฐ์และตอกแคงบ้าน เป็นต้น นอกจากนี้ควรจัดสอนให้สัมพันธ์สอดคล้องกับกลุ่มประสบการณ์อื่นด้วย ได้แก่ กลุ่มทักษะ (ภาษาไทย) กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

4. ควรจัดสอนงานเลือกภายหลังงานพื้นฐานในกรณีที่งานเลือกนั้นใช้ความรู้ต่อเนื่องจากงานพื้นฐาน แต่ก็มีงานเลือกบางแขนงที่ไม่ต้องอาศัยความรู้พื้นฐาน ในกรณีเช่นนี้อาจจะจัดสอนไปพร้อม ๆ กับงานพื้นฐานได้ เช่น งานเลือกแขนงงานอาชีพอื่น ๆ เป็นต้น

5. ควรจัดทำกำหนดการสอนให้ครบทั้งงานพื้นฐานและงานเลือก และวางแผนจัดการวางสอนภาคปฏิบัติสลับกัน เพื่อให้นักเรียนลงปฏิบัติงานไม่พร้อมกัน จะช่วยแก้ปัญหาวัสดุอุปกรณ์และสถานที่ไม่เพียงพอได้

6. ควรจัดหาสื่อการเรียนการสอน ซึ่งได้แก่ วัสดุอุปกรณ์การสอนสำหรับครูและวัสดุหรือสถานที่ฝึกปฏิบัติงานของนักเรียนให้พร้อม ในเรื่องสื่อการเรียนการสอนนี้ควรเลือกวัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาใช้ ถ้าจำเป็นต้องซื้อก็ควรเลือกชนิดราคาไม่แพง ทั้งนี้เพื่อให้ นักเรียนทุกกลุ่มหรือทุกคนได้เรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริงให้มากที่สุด

การจัดกระบวนการเรียนรู้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2530 : 37-38) ได้เสนอลำดับชั้นการเรียนรู้ไว้ 9 ชั้น ซึ่งเป็นการนำลำดับชั้นการสอนเพื่อพัฒนาสมรรถภาพของมนุษย์ตามแนวของ กาเย (Robert M. Gagne') มาปรับให้เหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอนของกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ดังนี้

1. การสร้างความสนใจ การสร้างความสนใจให้เกิดขึ้นแก่นักเรียนเป็นแรงจูงใจภายนอกและภายในตัวผู้เรียน ซึ่งครูผู้สอนใช้วิธีการพูดเร้าใจ หรือใช้สื่อการเรียนต่าง ๆ ยั่วเย้าให้เกิดแรงจูงใจภายใน เช่น การทำของใช้ได้เอง ย่อมเป็นการประหยัด เป็นต้น
2. แจงจุดประสงค์ของบทเรียน เป็นการชี้แนวทางให้นักเรียนทราบว่าเมื่อเรียนงานนี้จบแล้ว นักเรียนจะสามารถทำอะไรได้บ้าง ซึ่งการแจงจุดประสงค์ของบทเรียนจะเป็นการสร้างความสนใจ ครูควรจะเริ่มค้นพร้อม ๆ กัน
3. การกระตุ้นให้นักเรียนนำความรู้พื้นฐานที่จำเป็นมาใช้ เพราะการเรียนรู้เป็นกระบวนการต่อเนื่อง เมื่อนักเรียนจะเรียนรู้สิ่งใหม่ย่อมต้องอาศัยความรู้พื้นฐานเดิม ซึ่งครูสามารถทราบบทความรู้พื้นฐานเดิมของนักเรียนด้วยการสนทนา ชักถาม หรือทดลองให้นักเรียนปฏิบัติ ถ้าหากนักเรียนยังมีพื้นฐานไม่เพียงพอ ครูจะต้องช่วยสร้างความพร้อมให้ก่อนที่จะเรียนเรื่องใหม่
4. เสนอบทเรียนใหม่โดยใช้สื่อการเรียนกระตุ้น ซึ่งเป็นขั้นเริ่มกิจกรรม เช่น การประดิษฐ์ของเล่น ครูจะคือนำตัวอย่างของเล่นสำเร็จรูป เป็นตัวอย่างในการอธิบาย ชักถามถึงการเตรียมวัสดุฝึก การเตรียมเครื่องมือ การประกอบตกแต่งและการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ
5. การให้แนวในการเรียนรู้ ด้วยการแจกใบงาน ใบแนะนำความรู้ หมายความว่า เป็นขั้นคอนของการเรียนที่สำคัญ เพราะนักเรียนสามารถศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง หรือเป็นกลุ่มได้ โดยครูเป็นผู้คอยให้คำแนะนำอยู่เบื้องหลัง

6. การให้นักเรียนลงมือปฏิบัติหรือทำให้เกิดพฤติกรรม เป็นขั้นที่ครูให้นักเรียนฝึกปฏิบัติงานด้วยตัวเอง เพื่อให้นักเรียนได้เกิดพฤติกรรมตามจุดประสงค์ เช่น อาจเริ่มด้วยการวางแผน ทูก เขียน อภิปราย ปฏิบัติจริง ที่ตรงกับเป้าหมายของบทเรียน

7. การให้ข้อมูลย้อนกลับ เป็นขั้นสำรวจผลการปฏิบัติกิจกรรมที่นักเรียนได้แสดงออกด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น การฝึกประภัสร์เศษวัสดุเป็นของเล่น ว่ามีผลออกมาตามเป้าหมายหรือไม่ สังเกตกระบวนการทำงานของนักเรียน คุณผลงานของนักเรียน แล้วแจ้งให้นักเรียนทราบว่า การทำงานและผลของงานเป็นอย่างไร เช่น การให้คำแนะนำชมเชย เป็นต้น

8. การประเมินผลการปฏิบัติ คือ การวัดและประเมินพฤติกรรมหรือผลงานของนักเรียนว่าบรรลุตามจุดประสงค์ของบทเรียนในแต่ละงานเพียงใด ซึ่งครูจะต้องใช้เครื่องมือและวิธีการวัดผลแบบต่าง ๆ ให้ได้ผลตามที่ต้องการ

9. การเพิ่มความจำเป็นและการถ่ายโยงการเรียนรู้ เป็นขั้นสรุป ชำบถเรียนที่ได้ผ่านมาจากบทเรียนจริง ที่นักเรียนได้ฝึกหัดเพื่อให้เกิดทักษะมากยิ่งขึ้น โดยการมอบหมายงานให้ทำที่บ้าน เพื่อเป็นกิจกรรมเสริมการเรียนรู้และเพิ่มทักษะด้วย

โดยสรุปสิ่งสำคัญและจำเป็นในการเรียนรู้

1. กำหนดเป้าหมาย
2. สร้างแรงจูงใจ
3. จัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับความพร้อมของนักเรียน
4. ใช้แหล่งวิทยาการ

การประเมินผลของกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ

การประเมินผลของกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพเน้นที่กระบวนการทำงานเท่า ๆ กับผลสำเร็จของงาน โดยใช้วิธีประเมินผลหลาย ๆ วิธี ยังมีแนวทางที่ควรปฏิบัติต่อไปนี้ (กรมวิชาการ 2522 : ง)

1. ประเมินผลในขณะปฏิบัติงาน โดยการสังเกตในก้นต่าง ๆ เช่น ลักษณะนิสัย คุณสมบัติและคุณธรรมในการทำงาน กระบวนการทำงาน ความสามารถในการทำงานและเจตคติที่มีต่องาน

2. ประเมินผลงานสำเร็จรูป ควรเน้นผลสำเร็จของงาน และการนำผลงานไปใช้ในชีวิตประจำวัน

ในการประเมินผล นอกจากจะใช้การสังเกตและตรวจผลงานแล้ว ผู้สอนอาจใช้วิธีซักถาม สัมภาษณ์และทดสอบ ฯลฯ ให้ความสำคัญเหมาะสม

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา (2530 : 48) กล่าวถึงการประเมินผลกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพว่าควรจะมีหลัก 4 ประการ ดังนี้

1. ด้านความรู้ของนักเรียน
2. ด้านเจตคติและกิจนิสัย
3. ด้านทักษะกระบวนการในการทำงาน
4. ด้านการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน

งานกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ โดยเฉพาะงานภาคปฏิบัติทุกงาน ต้องมีการประเมินผลงานและสรุปขั้นตอนการทำงานตอนท้ายกิจกรรมเสมอ เพื่อให้ผู้เรียนและผู้สอนมีโอกาสประเมินตัวเองได้ว่าบรรลุผลสำเร็จหรือไม่เพียงใด และครูควรฝึกให้นักเรียนประเมินผลงานกันเอง นักเรียนได้แสดงความคิดเห็น สามารถอภิปรายข้อบกพร่องและผลสำเร็จของงานระหว่างกันและกันได้

เอกสารประกอบหลักสูตรกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ

บันลือ พุทฺษะวัน (2524 : 60) กล่าวถึงเอกสารประกอบหลักสูตรว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะช่วยให้หลักสูตรนำไปสู่การปฏิบัติได้สะดวกสบายขึ้น แต่เฉพาะตัวหลักสูตรอย่างเดียวกันจะนำไปสู่การปฏิบัติได้ยาก ทั้งนี้ จึงจำเป็นต้องมีวัสดุหลักสูตร เช่น แผนการสอน (โครงการสอน ประมวลการสอน) คู่มือครู เอกสารสิ่งพิมพ์ที่ช่วยให้ทั้งครูและเด็กได้เรียนดียิ่งขึ้น

แผนการสอน

สำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ (2530 : 62) ให้ความหมายว่า แผนการสอนคือเอกสารสำหรับใช้ เป็นเครื่องมือครูในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนต่าง ๆ ให้บรรลุตามความคิดรวบยอด และจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดอย่างมีประสิทธิภาพ

ส่วนกรมวิชาการ (2525 : 9) ให้ความหมายว่า แผนการสอนมีจุดประสงค์เพื่อให้แนวทางการจัดการเรียนการสอนแก่ครู ตามปกติจัดทำเป็นกลุ่มประกอบการพิมพ์ที่กำหนดไว้ในโครงสร้างของหลักสูตร ในแผนการสอนจะมีข้อเสนอแนะว่าจะสอนเรื่องอะไร นานเท่าใด เพื่อจุดประสงค์อะไร ใช้วัสดุอุปกรณ์อะไรบ้าง ปฏิบัติกิจกรรมอะไรบ้าง และวัดผลอย่างไร

รูปแบบของแผนการสอนจะเป็นอย่างไรก็ตาม เนื้อหาสาระยังคงเป็นไปในทำนองเดียวกัน คือ เป็นเสมือนข้อกำหนดและข้อเสนอแนะสำหรับครูว่าจะสอนเรื่องใด เรื่องอะไร ใช้เวลาเท่าใด สอนเพื่ออะไร ใช้อุปกรณ์อะไร ทำกิจกรรมอะไร และวัดผลอย่างไร ที่ว่าเป็นข้อกำหนดก็เฉพาะส่วนที่เป็นจุดประสงค์ของการเรียนและความคิดรวบยอด คือ เป็นสิ่งที่ครูและโรงเรียนตั้งใจจะทำให้ได้ สำหรับส่วนอื่น ๆ นั้น เป็นข้อเสนอแนะให้เลือกทำเท่านั้น โรงเรียนต่าง ๆ จึงอาจปฏิบัติแตกต่างกันออกไป

การใช้แผนการสอนเป็นหลักในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเฉพาะการสอนกลุ่มการเรียนและพื้นฐานอาชีพ ต้องศึกษาทำความเข้าใจกับแผนการสอน ให้เข้าใจเพื่อจะได้เป็นแนวทางในการสอน หากแผนการสอนนั้นยังไม่เหมาะสมกับสภาพของนักเรียนหรือท้องถิ่น ครูสามารถจะดำเนินการให้เหมาะสม เช่น

1. ปรับแผนให้เหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่น เช่น งานเกษตรที่เกี่ยวกับการเพาะปลูก ควรจะกระทำในฤดูฝน เพื่อประหยัดน้ำ หรือช่วยบางท้องถิ่นที่ขาดแคลนน้ำ
2. ศึกษาแผนการสอนให้ละเอียดทุกหัวข้อ เช่น ความคิดรวบยอด จุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรม สื่อการเรียน การวัดผล เพื่อครูจะได้เตรียมการต่าง ๆ ไว้ล่วงหน้า

3. เนื้อหาในบางเรื่อง ถ้าครูยังขาดความรู้ ทักษะในการทำงาน จะได้ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม จากใบงาน ใบความรู้ ภาคผนวกประกอบแผนการสอนหรือฝึกปฏิบัติงานบางอย่างเพิ่มเติม

4. ให้นักเรียนได้สะสมวัสดุท้องถิ่น เพื่อนำมาใช้สำหรับฝึกปฏิบัติ หรือให้เตรียมวัสดุสำหรับฝึกล่วงหน้า

5. เตรียมจัดทำสื่อประกอบการสอนล่วงหน้า เช่น เตรียมใบงาน ใบความรู้ สำหรับนักเรียน หรือทำตัวอย่างงานสำเร็จของงานที่จะให้นักเรียนปฏิบัติ

แผนการสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ ดังนี้

1. เรื่องที่จะสอน
2. กำหนดเวลาเรียน
3. ความคิดรวบยอด
4. จุดประสงค์
5. คุณสมบัติและคุณธรรมที่ต้องการ เน้น
6. เนื้อหาสาระ
7. กิจกรรมการเรียนการสอน
8. สื่อการเรียน
9. การวัดผล

การปรับแผนการสอน

เนื่องจากแผนการสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพที่กรมวิชาการจัดทำขึ้นนั้น ได้กำหนดบทเรียนไว้เป็นเรื่องใหญ่ ๆ ใช้เวลาเรียนมาก เป็นลักษณะของแผนการสอนต้นแบบ หรือแผนการสอนระดับหน่วย ซึ่งมีจุดมุ่งหมายและเนื้อหาที่นักเรียนทั่วประเทศจะต้องเรียนรู้เหมือนกัน แต่ในขณะที่เดียวกันก็คำนึงถึงความแตกต่างในแต่ละท้องถิ่น จึงเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นได้มีโอกาสปรับแผนการสอนให้เหมาะสมกับสภาพความต้องการและความสนใจของท้องถิ่น โดยให้ครูในแต่ละท้องถิ่นได้ช่วยกันจัดทำขึ้นเพื่อใช้ให้เหมาะสมกับวัย ความต้องการและสภาพแวดล้อมตัวนักเรียน

การปรับแผนการสอนมีหน่วยงานหลายหน่วยงานด้วยกันที่นำแผนการสอน
ต้นฉบับไปปรับให้เข้ากับสภาพท้องถิ่น เช่น

1. เขตการศึกษา หรือ จังหวัด
2. กลุ่มโรงเรียน
3. โรงเรียนจัดทำเอง

การจัดทำแผนการสอนระดับโรงเรียน โดยคณะครูที่สอนกลุ่มการงานและ
พื้นฐานอาชีพด้วยกัน นับว่าเป็นการทำแผนการสอนที่เหมาะสมที่สุด เพราะผู้ใช้เป็นผู้
ปรับแผนการสอนที่ตนนำไปใช้ด้วยตนเอง

ขั้นตอนการทำทำแผนการสอนย่อย

1. ศึกษารายละเอียดของแผนการสอนหลักของกรมวิชาการ เพื่อพิจารณา
วิเคราะห์จุดประสงค์และเนื้อหาว่าควรจัดทำเป็นแผนการสอนย่อยกี่แผนจึงจะเหมาะสม
แผนการสอนย่อยใดควรมีเวลาเรียนกี่คาบ
2. กำหนดแบบฟอร์มเดียวกันกับแผนการสอนของ กรมวิชาการ

โดยสรุป การจัดทำแผนการสอนย่อยก็เพื่อให้ครูได้มีเอกสารประกอบหลักสูตร
ที่ใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนได้ง่ายและเข้าใจยิ่งขึ้น เพราะแผนการสอน
ย่อยจะบอกรายละเอียดเกี่ยวกับจุดประสงค์ ความคิดรวบยอด เนื้อหา กิจกรรมการ
เรียนการสอน สื่อการเรียน การวัดผลของแต่ละเรื่องที่สอน และบอกคาบเวลาที่ใช้
สอนด้วย

ใบงานหรือใบกำหนดงาน

ใบงานจะบอกถึงวิธีและลำดับขั้นตอนของการทำงานตั้งแต่ต้นจนจบกระบวนการ
ว่าจะทำอย่างไร นอกจากนี้ใบงานยังบอกเรื่องงานที่ให้นักเรียนทำ รายการสื่อการ
เรียนที่จำเป็นและวิธีการทำงานอย่างง่าย ๆ ใบงานไม่สามารถกำหนดรายละเอียด
ต่าง ๆ ได้เพราะจะทำให้ยาวมาก ยากแก่การอ่านและการปฏิบัติคาม ดังนั้นจึงนิยม

เขียนแนะนำลำดับชั้นการทำงานใหม่ ๆ ที่จะช่วยให้ครูและนักเรียนเข้าใจลำดับชั้นการทำงานที่สำคัญและไม่ซ้ำซ้อน ใบงานมี 2 ลักษณะคือ

1. ใบงานที่มีคำแนะนำประกอบรูปภาพ
2. ใบงานที่เป็นคำอธิบายวิธีการทำงานโดยไม่มีภาพประกอบ

ประโยชน์ของใบงาน

- 1) ช่วยฝึกให้นักเรียนหัดอ่านแบบเบื้องต้น
- 2) ช่วยส่งเสริมความคิดริเริ่มในการออกแบบ
- 3) เป็นการหลีกเลี่ยงการบอกรัก เพราะใช้ใบงานในการปฏิบัติงานตามขั้นตอน
- 4) ใช้กับนักเรียนจำนวนมากได้
- 5) ครูไม่ต้องอธิบายมาก เป็นการประหยัดเวลาในการสอน

ใบความรู้หรือใบแนะนำความรู้

ใบความรู้มีไว้เพื่อแนะนำความรู้ต่าง ๆ ที่จำเป็นหรือความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับงานชนิดนั้น ๆ มักจะเป็นความรู้ที่ยืมมาจากตำราหรือหนังสือเป็นการให้ความรู้เพิ่มเติมที่จะช่วยให้การทำงานเหล่านั้นได้รับผลดียิ่งขึ้น ส่วนมากจะพิมพ์ขึ้นเพื่อให้ครูหรือนักเรียนอ่านเพิ่มเติมมากกว่าที่ครูจะนำคำอธิบายหรือให้นักเรียนจดความบนกระดานดำ ลักษณะใบความรู้จะประกอบด้วยคำบรรยาย และมีรูปภาพประกอบ หรือมีแค่คำบรรยายแต่เพียงอย่างเดียวก็ได้

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการพัฒนาหลักสูตรกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ งานเลือก วิชาช่างเครื่องปั้นดินเผา ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ในโรงเรียนประถมศึกษาในเขตบริการของโรงเรียนวัดน้อยใน เพื่อจัดทำหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรที่สำคัญได้แก่ แผนการสอน ใบงาน ใบความรู้ โดยเฉพาะ

โรงเรียนวัดน้อยในกับงานช่าง เครื่องปั้นดินเผา

โรงเรียนวัดน้อยใน สังกัดกองการมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ตั้งอยู่ในเขตคลองสาน กรุงเทพมหานคร เป็นโรงเรียนสหศึกษา เปิดสอนตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึง 6 ได้เปิดสอนสาขาศิลปหัตถกรรม (เครื่องปั้นดินเผา) ระดับวิชาอาชีพ 2 (วช.2) ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 และ 6 ด้วยแผนหนึ่ง โดยใช้แหล่งวิทยากร วัดทองนาปรัง อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี เป็นสถานที่เรียนและฝึกปฏิบัติงานของนักเรียน ผลการดำเนินงานที่ผ่านมาปรากฏว่า นักเรียนได้ผลิตผลงานอันเป็นศิลปประจำชาติไปเผยแพร่และเป็นທີ່ประจักษ์แก่บุคคลทั่วไป ผลงานด้านศิลปเครื่องปั้นดินเผาของนักเรียนที่สำคัญ ๆ เช่น

1. เป็นตัวแทนกลุ่มโรงเรียนกรมสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร กลุ่มที่ 6 ไปแข่งขันในงานศิลปหัตถกรรมและอาชีพศึกษา ประจำปี 2529 และ 2530
2. ได้รับคัดเลือกจากสำนักงานส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ ให้เข้าร่วมจัดงานเยาวชนดีเด่น ปี 2530
3. ได้รับคัดเลือกให้ส่งผลงานร่วมแสดงในงานแสดงผลงานเครื่องปั้นดินเผาแห่งชาติ ครั้งที่ 2 ประจำปี 2530 ณ มหาวิทยาลัยศิลปากร
4. กรมวิชาการมอบหมายให้เป็นตัวแทนกรม จัดแนะแนวการศึกษาและอาชีพ ประจำปี 2530 ณ สวนอัมพร
5. กรมสามัญศึกษาให้โรงเรียนนำผลงานไปแสดงในการประชุมผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาทั่วประเทศ ประจำปี 2530 ณ จังหวัดพิษณุโลก และนครสวรรค์
6. มหาวิทยาลัยศิลปากร ขอให้นำผลงานไปแสดงในงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผา ครั้งที่ 2 ณ วิทยาเขตห้วยแก้ว ในปี 2531

ในค่านความสำเร็ของนักเรียน

1. มีบริษัทเอกชนหลายแห่งเสนอความช่วยเหลือในค่านอุปกรณ์การสอน เครื่องมือ และทุน โดยไม่มีเงื่อนไข

2. บริษัทเอกชนขอรับนักเรียนที่จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่มีพื้นฐานวิชาช่างเครื่องปั้นดินเผาเข้าทำงานโดยไม่จำกัดจำนวน
3. ในระหว่างที่นักเรียนยังไม่จบการศึกษา มีผู้สั่งงานให้นักเรียนทอมีรายได้สม่ำเสมอ
4. นักเรียนที่จบการศึกษาจากโรงเรียนแล้วไปศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา ได้มีโอกาสกลับมาช่วยสอนนักเรียนรุ่นน้อง เป็นการเพิ่มพูนทักษะและประสบการณ์ให้กับตนเอง
5. นักเรียนที่จบการศึกษาแล้วประสงค์จะประกอบอาชีพแต่ไม่มีทุนดำเนินการ โรงเรียนสามารถช่วยเหลือโดยเสนอแนะแหล่งสนับสนุนให้ทุนดำเนินการได้
6. ผู้ปกครองมีความพึงพอใจ

ในปีการศึกษา 2533 เป็นต้นไป โรงเรียนมีโครงการเปิดสอนวิชาอาชีพท้องถิ่น รายวิชา ศท.ท.043 (ช่างเครื่องปั้นดินเผา) ซึ่งเป็นวิชาเลือกตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เพื่อให้ นักเรียนที่สนใจงานด้านนี้จะได้เรียนรู้อย่างเต็มที่ตลอดระยะเวลา 6 ปี (โรงเรียนวัดน้อยใน 2531 : 1-3)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ

เกียรติ ช่วยการ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นของศึกษานิเทศก์และครูใหญ่ในเขตการศึกษา 4 เกี่ยวกับการปรับปรุงหลักสูตรประถมศึกษา" สรุปได้ดังนี้

1. ด้านความมุ่งหมายของการศึกษา ศึกษานิเทศก์และครูใหญ่ต้องการให้นั้นความสำคัญของครอบครัว การเข้าใจสภาพความเป็นจริงเกี่ยวกับตนเอง การนำความรู้ไปใช้ปรับปรุงการดำรงชีวิต การสร้างคุณลักษณะในสังคม การจัดการเอาตัวเขาเปรียบในสังคม การปรับปรุงท้องถิ่น และการประกอบอาชีพ

2. ด้านเนื้อหา ศึกษานิเทศก์และครูใหญ่ให้ความสำคัญแก่เรื่องใกล้ตัว เกิดมากกว่าเรื่องห่างไกลตัว เกิดเช่นเดียวกัน เช่น ต้องการให้นับบทบาทของตนต่อ ครอบครัวและชุมชน ชั่วและเหตุการณ์ปัจจุบัน วิธีศึกษาความรู้ด้วยตนเอง ควรทำความเข้าใจกับสภาพแวดล้อมของตน และการรู้จักปัญหาในการประกอบอาชีพ

3. ด้านการจัดกาเรียนการสอน ศึกษานิเทศก์และครูใหญ่ส่งเสริมการเรียนการสอนแบบไร้เหตุผลมากที่สุด นอกจากนี้ยังมีแบบควบคุมพฤติกรรม และแบบค้นพบด้วยตนเอง

4. ด้านการวัดผล ศึกษานิเทศก์และครูใหญ่ยังให้ความสำคัญแก่การสอนมาก แต่ต้องการให้นับการวัดความก้าวหน้าของแต่ละบุคคลโดยไม่เปรียบเทียบกับผู้อื่น และผู้ที่ควรวัดผลคือครูผู้สอนและเด็ก

5. ด้านการสอนวิชาชีพ สรุปได้ว่า ศึกษานิเทศก์และครูใหญ่ สนับสนุนให้มีการสอนวิชาชีพในชั้นประถมศึกษาด้วย (เกียรติ วิทยการ 2518 : 119-121)

อรุณ บุญสวัสดิ์ (2522 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความเป็นไปได้ในการดัดแปลงหลักสูตรประถมศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น ในจังหวัดเชียงใหม่" โดยการสนทนาระหว่าง 5 กลุ่ม ได้แก่ ครู นักการศึกษา นักเรียน หัวหน้าส่วนราชการประจำจังหวัดและอำเภอ และผู้ประกอบการต่าง ๆ รวมทั้งสิ้น 1,000 คน พบว่า ปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นควรจะไปพิจารณา รวมไว้ในหลักสูตร ได้แก่ นักเรียนขาดพื้นฐานในการประกอบอาชีพ ส่วนเนื้อหาของหลักสูตรประถมศึกษาที่ควรจะไปปรับให้สอดคล้องกับท้องถิ่น ในกลุ่มกรรมการและพื้นฐานอาชีพ คือ

1. การปรับปรุงการทำนา
2. การปรับปรุงกิน
3. การทำสวน
4. การทำไร่
5. การพัฒนาอาชีพ
6. การเพิ่มรายได้แก่ครอบครัวด้านเกษตรกรรม

7. การเลี้ยงสัตว์
8. การสำรวจสภาพท้องถิ่น
9. การป้องกันและกำจัดศัตรูพืช
10. อุตสาหกรรมในครอบครัว
11. งานปั้น
12. งานเสื่อน้า

วันเพ็ญ เกตุสกุล (2526 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การวิเคราะห์แผนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ชั้นประถมศึกษา 5 และ 6 ของเขตการศึกษา 5" โดยการศึกษาวิเคราะห์เอกสาร หนังสือ รายงานการวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง พร้อมสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิในท้องถิ่น เพื่อรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับสภาพการประกอบอาชีพในท้องถิ่นภายในเขตการศึกษา 5 แล้วนำข้อมูลมาสร้างแบบสอบถามเพื่อสำรวจความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญการประกอบอาชีพในท้องถิ่น นักเรียนและผู้ปกครอง จำนวนทั้งสิ้น 480 คน พบว่า

1. แผนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ชั้นประถมศึกษา 5-6 เขตการศึกษา 5 มีความสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของท้องถิ่นมี 3 แขนงงานคือ แขนงงานบ้าน งานเกษตร และแขนงงานอาชีพอื่น ส่วนแขนงงานช่าง เรื่องงานไม้ และแขนงงานช่างประคิษฐ์ ทุกเรื่องยังไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง เพราะเป็นอาชีพที่ไม่มีแพร่หลายทั่วไป

2. ในการปรับปรุงแผนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ชั้นประถมศึกษา 5-6 เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในท้องถิ่น และสนองความต้องการของนักเรียนและผู้ปกครองมากยิ่งขึ้นนั้น ควรมีการเพิ่มรายการสอนพื้นฐานวิชาชีพต่าง ๆ ดังนี้ แขนงงานอาชีพอื่น เรื่องงานอุตสาหกรรมย่อยในท้องถิ่น

ชำนานู วัชนะ (2529 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง "การศึกษาสภาพการใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชนในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดบุรีรัมย์" โดยการสอบถามผู้บริหารโรงเรียนและครู จำนวนทั้งสิ้น 538 คน โดยสรุปพบว่า

1. โรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดบุรีรัมย์ใช้ครูวิชาการประจำกลุ่มมากที่สุดในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน โดยเข้ามาในลักษณะเป็นวิทยากรให้ความรู้ สาทิต และขอคำปรึกษา

2. ปัญหาและอุปสรรคของการใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชนที่ประสบมากที่สุด คือ โรงเรียนไม่มีงบประมาณค่าตอบแทนวิทยากรในชุมชนประเภทบุคคลที่เข้ามาเป็น วิทยากร และประชาชนที่เข้ามาไม่มีเวลาว่างพอ

3. ครูใช้วัดหรือสถานที่สำคัญทางศาสนามากที่สุดในการจัดกิจกรรมการเรียน การสอน

ไพจิตร คิสเสถียร (2530 : บทคัดย่อ) วิจัยเรื่อง "การศึกษาสภาพการ ใช้เอกสารหลักสูตร และ เอกสารประกอบหลักสูตรของครูประถมศึกษาในสังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี" โดยการสอบถามครูประถมศึกษา จำนวน 340 คน พบว่า

1. เอกสารหลักสูตร และ เอกสารประกอบหลักสูตรในการจัดการ เรียนการสอน ที่ครูใช้ประจำคือ หนังสือเรียน คู่มือครู/คู่มือการสอน และ แผนการสอน

2. ครูมีภารกิจในการสอนประจำชั้นต่าง ๆ และครูพิเศษใช้เอกสารหลักสูตร และ เอกสารประกอบหลักสูตรไม่แตกต่างกัน

3. ครูส่วนใหญ่ใช้เอกสารหลักสูตร และ เอกสารประกอบหลักสูตรสำหรับการ จัด กิจกรรมการเรียนการสอน การเตรียมเนื้อหา การปรับปรุงวิธีสอน การเตรียม อุปกรณ์การสอน และการเตรียมวิธีวัดและประเมินผล

4. ครูให้ความสำคัญและเลือกใช้เอกสารหลักสูตร และ เอกสารประกอบหลักสูตร สำคัญ 5 อันดับคือ แผนการสอน คู่มือครู/คู่มือการสอน หนังสือเรียน เครื่องมือวัดผล การเรียนรู้ และแบบฝึกหัด

5. การให้บริการเอกสารหลักสูตร และ เอกสารประกอบหลักสูตรในโรงเรียน ส่วนใหญ่แจกให้ครูไว้ใช้เป็นรายบุคคล และจัดไว้ในห้องสมุดหรือห้องวิชาการให้ครูยืมใช้

6. เอกสารอื่น ๆ ซึ่งครูใช้ในการจัดการเรียนการสอนประจำ คือ แบบ- ประเมินผลการเรียนรู้ตามจุดประสงค์และแบบฝึกหัด

7. ปัญหาซึ่งควรระบุเกี่ยวกับการใช้เอกสารหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร คือ บางส่วนของเอกสารเข้าใจยาก เอกสารมีไม่เพียงพอและขาดการแนะนำ ชี้แจง

นิรมล ขรรณอนันตสุข (2531 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง "การศึกษาการจัดการเรียนการสอนวิชาชีพตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดเพชรบุรี" ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินการ เปิดสอนวิชาชีพโรงเรียนพิจารณาจากความพร้อมของบุคลากร และความสนใจของนักเรียน มีนโยบายสนับสนุนการเปิดสอนหมวดคหกรรม ธุรกิจ และช่างอุตสาหกรรม เกณฑ์ในการเปิดสอนโรงเรียนส่วนใหญ่พิจารณาจากความพร้อมของบุคลากร และความพอเพียงของจำนวนวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ จัดแนะแนวการเลือกเรียนวิชาชีพกับนักเรียนโดยป้ายนิเทศ ปฐมนิเทศ และการทำแบบสำรวจตนเองเกี่ยวกับอาชีพ การจัดการเรียนการสอนวิชาชีพ ครูมีการจัดทำแผนการสอน ใบบางาน ใบความรู้ การเตรียมการสอน การใช้สื่อการเรียนการสอน มีบางครั้งมีการประเมินผลงานภาคปฏิบัติ สถานที่ใช้สอนและฝึกงานอยู่ในโรงเรียน

คำนำปัญหาพบว่า การเปิดสอนวิชาชีพไม่สอดคล้องกับสภาพความต้องการของท้องถิ่น บุคลากรดำเนินการแนะแนวบางส่วนขาดความรู้ความเข้าใจในการแนะแนวความรู้พื้นฐานของนักเรียนแตกต่างกัน วัสดุอุปกรณ์ไม่เพียงพอและสถานที่ใช้สอนและฝึกงานคับแคบ

สรุปผลการวิจัยพบว่า ด้านการพัฒนาหลักสูตร ควรเน้นการนำความรู้ไปปรับปรุงการดำรงชีวิต การประกอบอาชีพ ทำความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม การรู้จักปัญหาในการประกอบอาชีพ และควรสนับสนุนให้มีการสอนวิชาชีพในชั้นประถมศึกษาวิชาที่เปิดสอนควรเป็นพื้นฐานวิชาชีพต่าง ๆ เช่น งานอุตสาหกรรมย่อยในท้องถิ่น ในด้านการใช้หลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร ส่วนใหญ่พบว่าควรปรับปรุงแผนการสอน กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 ให้สอดคล้องกับความเป็นจริงในท้องถิ่น เอกสารประกอบหลักสูตรที่ครูใช้มากที่สุด ได้แก่ แผนการสอน คู่มือครู หนังสือเรียน ใบบางาน ใบความรู้